

Upajmo, da mu bojo otroci in vnuki v kratkem grob pozabljivosti rešili. *)

Ozir po svetu.

Črtice iz Bosne.

„Hajdimo v Bosno! Kdo bo domá stradal ali gulil suhi kruh, če ga še ima! V Bosni je silno veliko zaslužka in daleč tje tudi ni!“

Tako se je slišalo govoriti po manj rodovitnih ali preobljudenih krajih avstrijskega cesarstva, ko je armada naša vdarila od vseh strani v Bosno, in silne trume podvzetnih ljudi, pustolovcev, ki gredó na milo in nemilo lovit srečo, barantačev, ki iščejo pri vsaki reči trikrat toliko dobička, kolikor je vredna, pa tudi ljudje, ki za svoje pridne in delavne roke ne najdejo dosti zaslužka domá, — vse to se je vdrlo za vojaki tako, da so po več krajih že armadi napotje delali. Silne množice tacega ljudstva so se nakopičile vzlasi po posavskih mestih Bosne, največ v Brodu in Gradiški, od koder ste glavni poti v notranjo deželo, proti Sarajevu. Veliko jih je tudi šlo dalje, v Banjaluko, Travnik, iz dalmatinske strani pak v Mostar, Livno itd.; nekateri so prodrli celó do Sarajeva. Enako so dobička ali zaslužka željni ljudje planili z drugih strani v „novo Avstrijo“, skoro v vsakem večem kraju naletiš na kacega tujca in menda se v Bosni zdaj govori več raznih jezikov nego v vsaki drugi deželi evropski.

Dovoli, dragi bralec, da ti jaz, ki nisem šel v Bosno z mečem, nego s kupčijskim duhom, kakor mnogo družih, povem nekoliko iz lastnih skušnj. Obhodil sem lep kos te rodovitne dežele, morda nje polovico, nisem prodajal loterijskih srečk, niti zavaroval ljudi zoper ogenj, življenje ali doživljenje v tujem, nerazumljivem jeziku, marveč jaz sem rojen Slovan, jezik dežele znam kakor prebivalci, poznam njihove šege; le to, kar sem imel doli opraviti, bodi moja skrivnost.

Ko sem prišel v Gradiško (avstrijsko), je bilo tam toliko ljudi raznih stanov in jezikov, da se mi je najbolje zdelo, če nikomur ne dam odgovora; le toliko omenim, da sem zagledal tudi par obrazov znanih mi junakov, ki v domovini ne morejo priti nikjer do pravega kruha, čeravno niso prazne glave, in o katerih pravi pregovor: „goste službe — redke suknje“. Zdaj so prišli srečo sém lovit, a njihova oguljena obleka ni kazala, da bi jo bili že vjeli. Tudi so se mi zdeli prej lačni, kakor siti. Ker je pa sitno, če se takih ljudi več komu na vrat obesi, sem se zmuznil memo, vsaj mi je bil ta kraj znan bolj nego njim.

Bilo je to takrat, ko so naši imeli uže Sarajevo v rokah; le kot ob Srbiji in v Krajini še ni bil zaseden. Pot do Banjeluke se mi je varna in tudi uže priležnejša zdela, čeravno so mi pravili, da je na nji noč in dan veliko in dolgih vojaških in najetih vozov, ki vozijo živež za armado. Res je bilo na ladini poleg Gradiške nastavljenih voz — praznih in polnih — cel somenj; smilila se mi je živina in ljudje, vse je moralo tu stati ponoči in podnevi pod milim nebom ob vsakem vremenu. Koliko trpljenja za oboje ob pičlem živežu in pri strašni dragini!

Jaz sem imel znanca, podam se k njemu, a imel je vso hišo še pod streho polno. Komaj sem dobil ležišče na slami v veži, prtljago mojo pa je shranil mi v svoji sobici pod posteljo. Drugje bi še tega ne bil

*) „Novice“ Vam, prečastiti gospod, za pričetek nagrobnega spominka velicega spoštovanja vrednega Matija Ličana pošiljajo 5 gold. Slovenija takim rodoljubom ne sme nehvaležna biti!

dobil, kajti ko sem zjutraj ob zori vstal in pogledal skozi vrata, je ležalo okrog hiše vse polno ljudi na golih tleh — vsak v svoji obleki, večinoma brez vsake odeje.

Ko sem se nekoliko otresel in z roko osnažil obleko slame — za umivanje ni bilo nobene posode, tega se tudi vsak popotnik kmalu odvadi — dam svojo prtljago nekemu človeku, ki se je posebno ponujal in govoril hrvaški, ter mu ukažem iti pred mano čez most v turško Gradiško; moj znanec, krčmar, je bil malo prijazen, le to mi je povedal, da tukaj gotovo ne bom dobil nobenega voza, prej na onem kraji v „Berbiru“, kakor Turki zovejo Staro (turško) Gradiško. Povedal mi je le še ime krčmarja (birtaša), pri katerem naj se oglasim in se pri tem sklicujem ná-nj. „Bo uže vedel, da ste pošten človek“, mi je rekel pri odhodu. Jaz sem vedel, da priimek „poštén“ ali „naš“ pri krčmarjih, ki so bili zdaj vsi oderuhi za „švabe“, kakor so imenovali vsakega človeka v naši gospôski obleki, pomeni toliko kakor: „ta ima denar“; zato se mi je zdelo, da bom moral seči globoko v mošnjo, če bom hotel dobiti le količkaj vreden voziček.

Z nosačem čez most prišedši se pred stražo opravičim s svojimi potnimi listi in tako pridem do krčme, kamor me je bil poslal moj znanec. „Berbir“, turška Gradiška, je po naših civiliziranih pojmih borna vas, največ hiš na kolih, ker je tu večkrat velika povodenj, trdnjava nad „mestom“ komaj imena vredna; gostilnica pak, v katero je stopil moj nosač pred mano, je prava koliba, lesene krčme po naših vaséh so proti tej še palače. Toda kaj! Saj nisem šel v Bosno, da bi prenočeval po krasnih hotelih, borna bajtica ni toraj nikakor raznenadila. Ukažem toraj nosaču, da mi položi mojo prtljago na mizo, edino v sobi, in ga prašam, koliko je zaslužil.

„En forint“ — reče junak hrvaški.

„Kaj? forint čez most?“ — se zaderem jaz v istem jeziku.

„Brez zamere, gospod“ — pravi junak na to — „jaz sem bil o ustaji dobrovoljec, sem bil večkrat takraj meje, a zdaj nimam, da bi živel. Jaz sem človek inteligenčen, — veste —“

Da bi odrezal junaku besedo, mu pomolim goldinar, on se zahvali in odide, jaz pa se obrnem do krčmarja in se sklicujem pri tem na svojega znanca ukraj mosta, ki mi je rekel, da bom dobil pri njem voz do Banjeluke, kamor se mi mudi.

„Birtaš“ — po govoru se mi je zdel Slavonec — se praska za ušesi, potem praša: „Vi ste toraj pošten človek, naš človek?“ Besedi „naš“ in „pošten“ posebno povdarja.

„Da, sem“, odgovorim jaz, „le priskrbite mi voz do Banjeluke!“

„Do Banjeluke je daleč“, opomni krčmar.

„To vem, sem bil že tam pred šest letmi“ — odgovorim jaz.

„Pred šest leti“ — dé krčmar — takrat ni bilo še tako daleč tje. Koliko ste plačali vozniku?“

„Tega ne vem natanko, a mislim, da okoli 6 for.“ To sem rekel nalašč, ker plačal sem več.

„Takrat je bilo vse cenó“ — reče krčmar — „a zdaj, kar so nam vojaki pobrali vozove in konje, za ta denar ni dobiti ne mule, da bi jahali.“

„Koliko bom toraj plačal za voz do Banjeluke?“ vprašam odločno. „Ga imate ali ga nimate?“

„Imam ga, ali —“

„No, kaj?“

„Je uže najet.“

„Kdo ga je najel?“

„Neki Švab“.

narčani storili, vendar skušnja nam kaže, da od sedanje liberalne zbornice nimamo pričakovati, česar potrebujemo. V to je treba novih ministrov, novih poslancev.

Ozir po svetu.

Črtice iz Bosne.

(Dalje.)

Jaz sem dobro vedel, da Bošnjaki, enako Ogrom, pravijo „Švab“ vsakemu, ki nemški govori — ali če je le črno oblečen, zato prašam krčmarja, kak je, in ko mi pové, da ima na sebi uro in prstane, mu izrečem, da bi ga rad videl; morda se zgovoriva in jaz dobim prostor na njegovem vozu. To pa krčmarju ni všeč, marveč mi reče, da se bo ž njim sam zmenil; če bo onemu prav, plačam jaz le polovico vožnje.

S tem zgine, jaz pak, pustivši na mizi svojo kupico rakije, katero mi je bil krčmar prinesel, stopim pred kolibo, ker je bila v sobi silno huda soparica nekaj po dimu pušecih, nekaj po špiritu. Se ve, da je bilo povsod toliko ljudi, kakor na pr. v Ljubljani o sejmu. Najmanj je bilo videti Turkov in še ti, kar jih je bilo, so hodili kakor skopljeni peteini, ker manjkalo jim je glavne reči moštva: orožja; za pasom ni bilo nič in marsikoga sem videl, ki je mestu revolverja, pištole in noža za pasom imel po tri dolge pipe — gotovo le zato, da ni bil prazen. Zato so pa vsacega „Švaba“ prebadali in streljali z očmi, s strupenimi pogledi. Meni so se zdeli kakor baroni v strgani obleki in s praznim žepom, katere pa vendar navdaja še misel, da so iz boljše robe od navadnih ljudi in so zato vendar-le neskončno prevzetni. Res prav smešne, tragikomične podobe.

Ko tako memo gredočo človeško zmes ogledujem, mi potrka na rame krčmar ter mi naznani, da se lahko peljem s „Švabom“, plačati mi bo le polovico. Meni je to jako všeč, podam se nazaj v izbo in tu mi pride naproti človek ne posebno prijetne postave; če bi ga bil kje drugje dobil, stavil bi bil, da je ogleduh. Ogovori me brž nemški in ko od mene dobi enak odgovor, mi pomoli roko in reče, kako ga veseli, da je dobil tovariša, ki zna vsaj kak jezik, ker v tej prokleti deželi ljudje ne znajo nobenega jezika.

Jaz brž spoznam, da imam opraviti s človekom najbolj nestrpljivega naroda, s prevzetnim Nemcem. Predno za trdno sklenem peljati se ž njim, bi rad vedel, kaj je in kaj namen njegovega potovanja, zato mu podam svojo karto.

Na to tudi on odpre svojo žepno knjižico in mi podá karto, na kateri berem: „F. Böck, königlicher bayerischer Hauptmann“. Jaz se priklonem ter izrečem tudi od svoje strani veselje, da mi je prilika na tako dolgi in pusti poti imeti omikanega tovarša.

„Vam je toraj pot uže znana?“ me vpraša na to.

„O da, čeravno je uže več let tega, kar sem se vozil tù“, je odgovor moj.

Mož je sedaj še bolj vesel, posebno ko vidi in sliši, da se s krčmarjem lahko razumem. Krčmar je bil namreč v tem stopil nama za hrbet, potrkal meni na ramo in rekel, da je voz uže pripravljen. Predno pa sva šla na voz, je zahteval krčmar od mene 6 for. voznine; jaz sem mu jih plačal in tudi desetico za rakijo, katero so pa drugi spili. Desetico sem moral plačati še za kupico, ki jo je tisti, kateri je rakijo spil, v žep vteknil.

Še le, ko sem vse to plačal, mi je položil krčmar na voz mojo prtljago, katero je do tje držal v rokah. Pred naju sede na voz čvrst Bosnjak bistrih oči in še mlad. Konju je videti, da je uže dolgo v službi, voz pa je tak, da se res težko dá popisati. Moj tovariš začne za-

bavljati in kleti, kolikor more, a ko voznik požene in se začneva prav dobro tresti, mu kmalu zmanjka sape, zato stisne usta skup, bojé se, da bi se ne vgriznil v jezik.

Vreme ta dan ni bilo ravno neprijetno, le vročina je precéj nagajala in kljusa naša je kmalu začela počasno stopati in vse besede kočijaža je niso mogle prignati k urnejemu stopanju. Moj tovariš postane nevoljen, začne kleti voznika, voz in štirinožno pred njim vpreženo žival, a jaz ga tolažim s tem, da je bolje taka počasna vožnja nego če bi po slabi in silno razvoženi ter razriti poti ob jamah in rušah poskakovala z vozom vred tako, kakor jezdec na konji. Pa še predno se mu poleže nepotrpežljivost, uže doideva vozove, ki so razno robo za vojaki peljali; ker je bila cesta tukaj zavita, nisva mogla videti, kako dolga je rajda. Najin voznik pa zvé, da je najmanj kake pol ure dolga.

„No, ta je lepa“, zarenči moj tovariš „če bomo mi tako polževo naprej pomikali se, kakor ti vozovi, kdaj bomo v Banjiluki! Le naprej, kočijaž, prevozi jih“, veli najinemu vozniku.

Ta se obrne do mene in prosi, naj mu povem, kaj hoče gospod. Ko mu jaz to razložim, odmaje z glavo rekoč, da to nikakor ne gre, ker je cesta preozka in nas „askeri“ (vojaki, ki so spremljali vozove) ne bodo naprej pustili. A o tem moj tovariš noče nič slišati, iztrga vozniku bič iz rok in vdari po konji; ta, navajen, da ga goni le beseda, poskoči in potegne voz naprej, da zadenemo ob zadnji voz kolone in bi bili gotovo zvrnili se, če bi bilo to na ravnem svetu mogoče. Poskus naš je imel ta nasledek, da je prijahal podčastnik nam nasproti ter ukazal nam „halt“. Ko se to zgodi, naju praša, kaj sva in če imava dovoljenje od vojaškega poveljništva, iti za armado.

Moj tovariš, vesel, da sliši nemško besedo, potegne svoja popotna pisma iz žepa ter jih ponosno pomoli podčastniku, isto tako jaz. Vojak jih pogleda, naredí mojemu spremljevalcu spodobno vojaško počesčenje in reče, da smeva peljati se za kolono.

„Ali to je predolgočasno, prepočasno, saj lahko prevoziva to kolono“ — reče moj tovariš.

„Obžalujem, da ne gre“, pa je odločen in kratek odgovor podčastnika, „imam o tem strog ukaz.“

„Kje je poveljnik te spremljevalne čete?“ vpraša moj tovariš nejevoljen, „jaz se bom pritožil.“

„Slobodno, kedar pridemo na prenočišče“ — odgovori podčastnik mirno, — „zdaj pa to ni mogoče, ker je spredej.“

Po teh besedah odjaha, moj tovariš pa začne glasno zabavljati neolikanosti avstrijskih vojakov; na Bavarskem ali Pruskem bi podčastnik ne smel nikdar priti stotniku s takimi besedami.

„Pomislite, da to niso bavarski ali pruski vojaki“, opomnim jaz, „in vi ne njih stotnik.“

Na to se nasloni nazaj, kolikor je bilo to na vozu mogoče, in s svojim „binoklom“ gleda dolgo rajdo vozov pred nama, ki se je bila jela razvijati ob rebro, v katerega smo se zavili. Jaz opomnim, da je še bolje za naju v tej nevarni deželi, če potujeva s takim spremstvom; se vsaj ni bati zakotnega napada.

„Ej, kaj“, pa odgovori zaničljivo, „vojak, kakor jaz, se ne boji nobene nevarnosti.“

Po pravici rečeno, da mi je mož začel presedati. Prav rad bi se ga bil znebil, če bi bilo to le količkaj mogoče, ker se mi je zdelo, da bo s svojo nemško prevzetnostjo, katero je jel zdaj čedalje očitneje kazati, še v kako zadrego spravil sebe in mene; pa ker to vsaj za zdaj ni bilo še mogoče, tudi jaz utihnem in se pozneje začnem meniti s kočijažem. To pa zopet mojemu sosedu ni všeč, češ, da je nespodobno pogovarjati se v

njegovi nazočnosti v jeziku, katerega on nič ne razumi. Jaz sem imel na to pač masten odgovor na jeziku, pa sem rajše potrpel zavoljo ljubega miru.

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinske stvari.

O dr. Jos. Perwolfovem delu „Slavjansko-orientalno vprašanje“ zvanem.

Piše Fr. Potočnik.

I.

(Dalje.)

Predno se v nadrobnosti spustimo, hočemo podati kratek pregled dr. Perwolfove študije. Pisatelj je razdelil svoj spis v osem oddelkov: prvi oddelek je prav mikaven uvod; drugi oddelek pripoveduje, kako so nesrečni, po bitvi na Kosovem polji potlačeni Jugoslovani posebno od treh vladarjev rešitve pričakovali, in sicer od rimskega cesarja, ki je bil ob enem kralj ogerski in česki, potem od kralja poljskega in od cara ruskega. Tretji oddelek pravi, kako je tačas toliko mogočni poljski kralj zakrivil nesrečo cele Evrope. V četrtem oddelku kaže se Rusija, v petem pa Avstrija, kako ste se trudili, rešiti težavno vprašanje zaradi balkanskih kristijanov. V šestem oddelku se popisujejo boji Srbov, Črnogorcev in Bolgarov zoper Turke, da bi se rešili iz sramotnega jarma sami, ker jih je Evropa na cedilu pustila; v resnici ginljivo je brati, kako so ti nesrečni robovi zdihovali in povsodi pomoči iskali. V sedmem oddelku je govor o Grkih; v osmem pa se popisujejo najnovejši dogodki. V naslednjih člankih podali bomo našim bralcem nekaj podrobnosti iz te zanimive knjige, in dodali nekaj svojih opomb, v kolikor bo to v naših močéh.

II.

V prvem oddelku pisatelj dokazuje, da je bila izhodna in jugoizhodna Evropa od nekdanj izpostavljena navalom različnih azijskih narodov, ki so od Volge in kaspiskega morja sèm prihrumeli, in za več ali manj časa v posestvo vzeli dežele ob Dnjepru, ob črnem morji in spodnji Donavi. Tako Hunci in Avari, Pečenegi in Kumani, Tartari, Magjari in Turki.

Hunci in Avari (Obri), Pečenegi in Kumani so se zgubili iz svetnega pozorja. Tartare so Rusi ukrotili in jih prisilili, zamenjati meč s plugom.

Tako je bilo odstranjenih pet tistih azijskih zarodov, ki so bili nekdanj „šiba Božja“ in strah Evrope; ostala sta le še dva, Madjari in Turki, in kakor so se v prejšnjih stoletjih evropski narodi borili z azijskimi barbari, dokler jih niso vničili ali odbili, tako velja tudi danes vse izhodno vprašanje le boju zoper ostanke onih divjih narodov, boju zoper Magjare in Turke. Dokler ti ostanki azijskega barbarstva ne bodo tje nazaj vrženi, od koder so prišli, v Azijo, tako dolgo orientalno vprašanje ne bode rešeno.

„V istini!“ — zakliče dr. Perwolf — „iztočno vprašanje se za Slovane ni še le zdaj rodilo, ono je tako staro, kolikor časa so Slovani v Evropi.“

Od nekdanj so se morali prvotni prebivalci balkanskega polotoka, to je, Slovani, boriti z narodi, ki so iz Azije sem silili. Bistvo izhodnega vprašanja je boj Slovanov zoper divje narode, ki jih je Azija v Evropo pljunila, je napenjanje Slovanov, znebiti se posiljenega jarma, in roparske druhali zapoditi in vničiti.

Zgodovina prejšnjih stoletij nam dosti pripoveduje, koliko so zlasti ruski in bolgarski Slovani pred Pečenegi, Kumani in Tatarji prestali; je li dandanes bolje? Ali nismo videli in sami doživeli, in še vidimo, koliko trpé karpatski in podonavski Slovani pred Magjari, balkanski Slovani pa pred Turki?

(Dalje prihodnjič.)

Slovansko slovstvo.

* *Valentin Orožnovi spisi.* Zbral in priredil Mih. Lendovšek, vikar v Ptuji. Založil in izdal Ignacij Orožen, konsist. svetovalec in korar stolne cerkve v Mariboru. 1879. Spisom je pridjana podoba pisateljeva.

Dobili smo pod tem naslovom ravnokar knjižico, za katero smo gosp. založniku in pa gospodu vredniku spisov Orožnovih prav hvaležni, kajti Val. Orožen bil je eden onih rodoljubov, ki so ljubili mater Slovenijo in jej na čast pesmice peli, ko ona ni še štela toliko zavednih sinov, kolikor jih šteje dandanes. Ljubljansko „slovensko društvo“, je uže začelo leta 1852. v Blaznikovi kamnotiskarnici izdajati slovenske pesme z napevi pod naslovom „Slovenska grlica“ in v teh zvezkih nahajamo tudi Orožnovo „Slovó od lastovke“ z opazko, da je napev „stara kranjska pesem“; kako to, o tem nam gosp. Lendovšek v predgovoru pojasnilo daje. Tudi milosrčno pesmico „Kde so tiste rožice“ nahajamo v „Slov. Grlici“ onega časa. — Zbirko Orožnovih spisov je razdelil gosp. izdatelj v 3 dele, katerih 1. del obsega pesni, — 2. del igrokaz „Mala pevka“, 3. del pa „različne spise“. — Tako imamo v lično natisnjeni knjižici, ki obsega 15 pól in kateri cena je le 60 kr., vso zapuščino rodoljuba, ki je bil z dušo in telesom narodnjak. „Slovan je bil z dušo in telom — piše gosp. izdatelj prav po pravici — za majko Slavo gorelo mu je celo življenje srce. Njegovemu rodoljubju bile so pretesne meje slovenske; željno oziralo se je njegovo oko vsikdar tja doli po slovanskem jugu. Jugoslavija velika in edina bila je zadnja njegovih želj na svetu. Literarno zjedinjenje vseh Jugoslovanov, a pred vsem Slovencev in Hrvatov veljalo mu je kot neobhodna potreba. Zato so njegovi rokopisi, pa tudi nja objavljene tvarine polne „iliriznij“, in ko bi bilo po njegovem, pisati bi morali Slovenci in Hrvati nekako umetno napravljeno mešanico obeh jezikov, ki bi pa ne bila ne slovenščina ne hrvatščina.“

Naj gredó tedaj spisi našega nepozabljivega Valentina Orožna po vseh okrajnah naše domovine, posebno priprostemu narodu namenjeni!

* „*Hrvatski učitelj*“, časopis za školu i dom, ki je nastopil letos svoj 3. tečaj pod marljivim vredništvom gospodov J. Galla in St. Niemčica, je prinesel letos v prvih listih poleg druge podučne tvarine zanimivi članek o „uporabi ruskega računala“ z ličnimi slikami. Kaj, ko bi tudi naš „Tovariš“ si izposodil ove slike in si privzel tudi v svoj list navedeno razpravo?

* „*Beseda učiteljska*.“ Tydennik pro učitele a přátel skolstvu narodního. Tako se zove časnik, kateremu vrednika sta gospoda K. Buliř in K. Tanbanek, in ki izhaja uže 11 let v Pragi. Tudi ta tedenik donša različne podučne in zabavne stvari v pospeh ljudskega šolstva. Zato oba ta lista priporočamo našim narodnim učiteljem, vzlasti takim, ki jih je volja vaditi se hrvatščine in češčine.

* *Libušin Soud*, domnělá nejstarší památka řeči české, jest podvržen, též zlomek evangelium sv. Jana. Čehož důkaz podává Alois Vojtěch Šembera, pro-

zika, vredno je malo dalje pomuditi se pri tem vprašanju.

Najpred nam se tukaj vriva drugo vprašanje, namreč: Jeli res mena knjižnega jezika zdaj na dnevnem redu? So li okolnosti naše toliko izpremenjene, da smo Slovenci danes na razpotji, iščoč sveta, kaj hočemo, kam hočemo, dočim včeraj nismo bili? Meni se ne vidi takó. Opazujem res z veliko radostjo, da cena slovanske mu imenu po Evropi na vis bije in da nam ta blagotvorna svest prsa širi, nas jači in krepi in nam v naših pravičnih težnjah ne dá klonuti duhom, kakor veli Hrvat; ali ne vidim tistega velikega prekreta ali zgodovinskega obrata, kakoršnega bi k temu treba bilo.

V dobi, ko je v Zagrebu Gaj začel svoje za Hrvate toliko imenitno delovanje, čulo se je res dokaj glasov, svetujočih Slovincem pristopiti v ilirsko kolo, in jaz se sam spominjam, da sem slišal Gaja reči: Slovenščina nima nikakve budućnosti.

Katero pot smo takrat izbrali, to vsi vemo in vidimo tudi uspeh, ki smo ga, idoč po njej, dosegli.

Preletimo v duhu preteklih 50 let. Po tem ko je Metelko postavil jeziku trdna pravila, pribrenčiči „Čebelica“ na slovenski vrt; zapoje Preširen in izneudi, očara z divnimi svojimi poezijami Slovence, katerim še ni bilo popolnem zamrlo narodno čustvo; oglašé se „Novice“ in začno širiti omiko in buditi narodno svest po najzabitnijih kotech prostranega slovenskega ozemlja; Koseski povzdigne svoj ubrani, zvonki glas, vnema in oduševljuje slovenska srca; „Novicam“ pridružajo se drugi slovenski listi; ljudstvo se zbudi iz predolgega dremeža, omili mu knjiga, s katero ga sv. Mohorja družba in pozneje Matica obilo zakladata, omili mu tako, da ima rodoljubna duhovščina delo, nategniti mu; po lepši slovenščini, ki jo iz knjig in časnikov čita in iz ust narodnih duhovnikov ganjen poslušá, lika si sam govorico in dan današnji ti priprost delavec (— tega sem se sam nedavno uveril —) napiše pismo, kakoršnega bi pred visokošolec ne bil zmogel. Res mora človeku, kateri nekaj več let iz zgodovine slovenskega slovstva živo pametuje, srce radosti zaigravati, kedar sijajni zlog Erjavca, Levca, Stritarja in še drugih naših izvrstnjakov primerja s preubožno in „okorno besedo detinstva“, kakoršna nam govori iz prvih tečajev „Novic“. Sili te miline in ljubkosti niti naše nežne gospodične, naše krasavice niso mogle po vsem odoleti, tudi one (po malem res!) pristopajo v kolo slovensko. (Dal. prih.)

Zgodovinske stvari.

O dr. Jos. Perwolfovem delu „Slavjansko-orientalno vprašanje“ zvanem.

Piše Fr. Potočnik.

II.

(Dalje.)

Boji Samovi z Obri, boji ruskih Vladimirov, Igorjev in Ivanov s Pečenegi, Kumanci in Tartari, srbskega Lazarja in Miloša, poljskega kralja Sobieskega, ruskih carov Nikolaja in Aleksandra s Turki, boji Svatopluka, Jelačića, Kuničaniina, Paskieviča, velikega kneza Nikolaja, generalov Filipoviča in Jovanoviča, bitke na Kosovem polji, pri Kazanu in Deligradu, pri Vilagošu, Plevni in Livnu, to so le po času različni prizori onega nepretrganega boja Slovanstva z azijatskimi druhalmi, ki še danes ni končan, in tudi tako dolgo ne bo, dokler ne bo zadnjega ostanka azijatskih roparjev ista osoda zadela, kakor Obre, Hunce, Pečenege itd.

Pred 13 stoletji so Obri vpregali ruske žene pred svoje vozove, pred 6 stoletji je tartarski veliki khan po celi Rusiji davek (tribut) pobiral! Pa je li to danes boljše? Koliko časa je od tega, kar so turški paše in njim enaka druhal divjali po Bosni, Bolgariji in Srbiji? Komaj je 30 let, kar so magjarski „generali“ in „sodniki“ obešali slovaške in srbske domoljube. Dandanes živeči prijatli onih magjarskih „generalov in sodnikov“ zapirajo slovanske domoljube, Miletiča in druge, in bi jih še danes obešali, ko bi se ne bali kazni evropske. — Z velicimi težavami ustanovljene narodne zavode ubogih Slovakov so uničili in njihovo premoženje konfiscirali.

V istini, boj še trpi, kakor pred stoletji, le evropske razmere so danes drugačne. Kakor Hunci in Obri, Pečenegi in Kumanci, tako se bodo tudi Turki in Madjari evropski civilizaciji umakniti morali. Uni so že zdaj tako rekoč vničeni, tem pa manjka le še družega Vilagoša, pa so tudi pri kraji.

Odkar so Turki Carigrad vzeli, in na Kosovem polji zmagali, zdihovali so balkanski Slovani in z njimi vsa Evropa pod udarci te azijatske druhal. Kako da je Evropa to trpela, da se jih ni ubranila? Bile so tačas tri mogočne države, ki bi bile to lahko zabranile, toda one niso hotele složno postopati, in zato je tako prišlo. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Novo narodno gledališče v Pragi* bode kmalu do delano. Za dunajskim opernim gledališčem bode to gledališče najlepše v našem cesarstvu. Veliko bo tako, da bode 2200 oseb prostora imelo v njem. Do sedaj je za napravo njegovo v vsem potrošeno 1 milijon in 130.537 gold. 40 kr.

* Vladni časnik, ki izhaja v Sarajevu pod imenom „Bosansko-hercegovačke novine“, pričel se je tiskati poleg latinice tudi s cirilico. Ko se je tiskal samo v latinici, bili so ondašnji Turki zadovoljni, ker v latinskih pismenkah niso videli razžaljenja verske ravnopravnosti. Sedaj pa se Mohamedanci dogovarjajo, da pošljejo prošnjo do našega cesarja, naj velevala, da se vladni list tiska tudi s turškimi pismenkami (jazijami) in v turškem jeziku, češ, da to zahteva verska ravnopravnost. Poleg tega nameravajo sedaj tudi židovi (judje) prositi, da z njihovimi pismenkami in v njihovem jeziku se tiska navedeni vladni časnik. Tedaj tudi Turke navdaja klic po ravnopravnosti!

Ozir po svetu.

Črtice iz Bosne.

(Dalje.)

Prenočili smo na planem, ker nismo mogli priti do malega Maglaja, kjer je nekoliko hiš. Kako se je moj tovariš rotil, ko tu s svojo pritožbo pritožbo pri poveljniku vojaškega spremstva zoper podčastnika ni nič opravil, tega rajši ne popisujem. Spala sva oba pod milim nebom, kakor drugi vsi, a ponoči je Bavarec vsako uro klel to deželo, po kateri se mora človek ves dan voziti, pa ne pride do mesta, da bi dobil posteljo. Ker ni mogel spati, je zabaval se s tem, da je praznil svojo torbo, v kateri je imel nekoliko pijače in mrzle jedi, drugo jutro sem mu moral uže jaz ogreti želodec s svojo slivovko, sirom in slanino, česar sem bil za silo sabo vzal, dobro vedoč, kako težko bo tukaj kaj dobiti nevojakom.

Skoro prav tako, kakor prejšnji, je bilo ta dan. Komaj smo pa popoldne bili memo malega Maglaja, se vlije dež in kmalo je cesta tako razmočena, da se vsa kolona vstavi, toraj tudi najin voz. Če bi tega ne bilo, bi bili prav lahko prišli še pred nočjo v Banjaluko.

Kaj je storiti? Tu na mokrem, v blatu in dežju prenočiti je prehudo, moj tovariš se je temu z vso močjo ustavljal.

„Peljimo se nazaj v han“, reče slednjič kočijaž, ki bi bil sam tudi rajši spal kje pod streho, kakor tu pod milim nebom, „gospoda tam gotovo dobita prenočišče, jaz in konjič pa vsaj streho.“

Ta predlog je posebno mojemu tovaršu všeč, vrnemo se toraj nazaj, ker še pol ure ni bilo do tje, in kmalu smo v „hanu“, kakor se imenujejo gostilnice ob cestah.

Tak „han“ se sme previsoko ceniti. Navadno je spodnji del z glin in kamenja skup zmetan hlev za živino, nad tem je lesen hram, podoben skednjim po slovenskih deželah; v tem je, pije in spi vse, kar se skup nabere, kakor spodej živina. Navadno gori v sredi ogenj, ob kratkem se o mrazu ljudje grejejo in se jedila pekó in kuhajo. Sicer pa je brez vsega orodja. Glasovitih šesteronožnih živali se pa nikjer ne manjka.

Han, v katerega je bil naš voznik naju zapeljal, je bil vsaj v tem nekako bolji, da je imel zgorej dva oddelka: enega za krčmarjevo rodovino, drugega za goste, ki je bil nekoliko gospôski, kajti bila je v njem miza in trije stoli in celó postelja precejšnje širnosti. Čedna pa tudi ta soba ni bila, zato je moj popotni tovariš vnovič pričel kleti.

Dež je bil v tem popenjal, nebó pa se ni razmračilo, in prej ko navadno se je napočila noč. Krčmarica, prijazna Hrvatica, ki je celó par nemških besedi znala, nama napravi večerjo. Janček je prav dobro dišal obema, za pijačo sva dobila celó vina v butelijah, ki je bilo sicer drago, a vendar bilo je vino. Moj tovariš ga je jel piti, kakor da bi bila voda, in kmalu se je pokazalo, da se ga prijema. Jaz ga nisem svaril, misleč si, da bo še bolje, če se ga do dobrega naleze, bom vsaj ponoči mir imel pred njim.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Sarajeva 24. jan. — 18. dne t. m. je bil velik praznik pravoslavne cerkve — praznik blagoslovljenja vode, ali, kakor ga staroverci sami zovejo — praznik „bogojavljanja“ (epifanija, pri katoličanih 3 kralji). Oznanoval je veliki ta praznik grom kanón z grada glavnega mesta bosanskega in v obilnem številu zbranemu ljudstvu se je na ves glas razlagalo, da so minuli časi zatiranja in da sme vsaka vera svobodno in brez vseh ovir obhajati svoje obrede in praznike pod mogočnim orlom avstrijskim, pod varstvom slavnega prapora našega cara. Pred 8. uro zjutraj uže je bila prostorna srbska cerkev polna pobožnih ljudi iz mesta in kmetov. Ob devetih pa so zapeli zvonovi v znamenje, da procesija pride iz cerkve. Ta je bila zares velikanška. Na čelu jej je bil vojvoda Virtemberški, obdan s častniki, za temi so se uvrstili načelniki raznih uradov. Ljudí je bilo več tisočev, vsi veselih obrazov, kajti uže 500 let ni smela nobena krščanska procesija s prapori iti po cestah ponosnega turškega „Bosna-Seraja“, kakor Turki imenujejo Sarajevo. Počasi se je pomikala dolga rajda čez močni leseni most tik pečine, na kateri stoji trdnjava, do doline Miljacke v divje-lepem kraju. Tukaj je prostor ograjen in lepo okinčan, v njem stoji krasna kamenita posoda z vodo,

ki je potrebna za slavnost. Na ograjenem prostoru se nastavijo vojaški in civilni načelniki. Ko se prikaže duhovščina, zagromí po dolini kanone pok, svečanost se prične. Arhimandrit Sava Kosanović blagoslovi vodo, duhovenstvo poje obreda pesmi. Z grada pok za pokom, častna kompanija strelja s puškami in cesarska pesem se razlega po zimski okolici. V tem se pomoči zlati križ v Miljacko, voda je blagoslovljena, ljudstvo jo jame zajemati, da jo pije in sabo vzame. Za vojvodo Virtemberga prinese duhovnik vode v zlatem kozarcu. Zdaj se obrne arhimandrit do poveljnika, se zabvaljuje z navdušenimi besedami Nj. veličanstvu cesarju za osvobodjenje bosenskega naroda, in živio-klici zbranega ljudstva so se razlegali krog in krog. — Kar je baron Filipović Bosno zapustil, se je vse na slabeje obrnilo; preočito se kaže, da njegovi nasledniki se Turkom prilizujejo, kakor da bi se jih bali; avstrijski uradniki so začeli deželo ponemčevati in magjarizirati, kolikor le morejo; kmetje se puntajo, ker nočejo tretjine odrajtovati Turkom, Turki pa razsajajo, ker tretjine ne dobivajo. Po takem ne bode šlo vse tako gladko, kakor se je mislilo izprva. Prave deželne osnove in pravi hmož bo treba, da se srečno dovrši začetek blagega podvzetja.

V Gorici 2. febr. — Od 5. pretekl. meseca nisem več pisal „Novicam“. Bralci niso zavoljo tega škode trpeli, ker posebno važnega se ta čas ni nič zgodilo. Vendar pa naj podam nekaj zastankov, da se mi nit naše kronike ne utrga. Dolgo poročilo v št. 2. „Novic“ t. l. o razporu v tukajšnjem laškem taboru naj dopolnim s tem, da se je srditi „Isonzo“ že spet sprijaznil s tistimi, ki jih je hotel bičati. „Parturiunt montes....itd.“ Sprava je lepa reč! Nadejamo se, da se tudi tisti mestni dolgovi poravnajo, zaradi katerih je „Is.“ začel napadati naše municipalce. Pravijo, da so našli v Trstu upnika, ki jim toliko denarja posodi, da se vsi drugi razni dolgovi poplačajo, da ostane on edini naš upnik. Če vidi kedo v tem kaj tolažbe — prosit! — Preteklo nedeljo, 26. januarja, so odprli na trgu sv. Antona novo pokrito tržišče za zelenjavo in druge reči. Prav lepo je, dasi spada med tiste drage naprave, katere niso bile silne in se z varčnostjo v mestnem gospodarstvu ne vjemajo. O tej priliki mi še nekaj drugega prihaja na misel. Kjer je zdaj tržišče, bil je prej vodomet, katerega je kinčal lep, velik kip sv. Antona Padovanskega. Ta okusni kip so, ko so začeli novo tržišče napravljati, nekam spravili in ga pozneje — tako sem slišal praviti — prodali! Ali je mestna gospôška imela pravico, kip prodati, ne vem; to pa vem, da se je nekaj pripovedovalo, da je sv. Antona podoba v ozališanje vodometu in trga dala narediti kraljeva francoska rodovina Bourbonška, ki je do leta 1844. tam blizo, v grof Strassoldovi hiši, stanovala (kjer je tistega leta umrl vojvoda Angoulemeški). Omenjeni kip je v zvezi z naslednjim zgodovinskim dogodkom. Leta 1225. je prišel v Gorico sv. Anton sam in stanoval v (tisti čas novoustanovljenem) samostanu Frančiškanskem, katerega poslopje še zdaj trg obdaja. V izhodnem kotu trga stoji čedna kapela sv. Antona (l. 1825. posvečena) prav na tistem mestu, kjer je ta svetnik — kot prvi gvardijan — stanoval. Že iz zgodovinskih ozirov tedaj bi se bilo spodobilo, statuo sv. Antona na trgu, ki se po njem imenuje, ohraniti. Ker sem v zgodovino zabredel, naj povem še to, da tik omenjene kapele je grof Lanthieri-ovo poslopje, v katerem je stanoval papež Pij VI. leta 1782., ko je potoval na Dunaj. Vidite tedaj, da naše tržišče sv. Antona je dokaj imenitno. — Smrt nam je pobrala 5. jan. vrlega dekana Kanalskega g. Andr. Wolfa. — Dne 18. jan. je bil v prvostolni cerkvi vmeščen novi dekan na-

slava, od katerega so Rusi in Jugoslovani pomoči pričakovali. Začel se je boj med „papisti“ in „šismatiki“, in že so Poljaki sanjali o tem, kako bi si podjarmili Rusijo!

IV.

Ker tedaj turški Slovani niso imeli pomoči pričakovati ne od mogočne nemške države, ne od Poljakov, zato ni čuda, da so začeli svoje oči obračati v ono državo, kjer se je njim, od vse Evrope zapuščenim, kazal še kak up. Ta edina nada bila je — Rusija. Od Evrope zapuščeni gledali so v Moskvo. Osobito Bolgarom in Srbom bila je Moskva sedež edinega neodvisnega pravoslavnega vladarja, cara ruskega, edinega neodvisnega patrijarha. V Moskvo hodili so bolgarski, srbski in drugi pravoslavni duhovni iz Turčije, Poljske in Ogerske, škofje in mnih, ter prosjčili za svojo cerkev. Ogromna večina Rumuncev, Bolgarov, Srbov in Grkov bila je kot pravoslavna ruskemu caru bolj vdana, nego katoliškim kraljem poljskim in ptujim rimskim cesarjem, ki jim obljubljene pomoči niso poslali.

Leta 1688. rekel je arhimandrit Izaija od svete gore Atoške: „Narodi balkanskega poluotoka ne marajo za Nemce, ki so jih zapustili, ter od njih ne pričakujejo nobene pomoči več. In v istini ubogih mučencev upanje v Rusijo ni goljufalo. Osvoobodjenje tlačanih turških kristijanov bilo je od tačas do danes glavno vodilo ruskih vladarjev.“ „Za osvobodjenje turških kristijanov se bom poganjal do zadnjega dihljeja“ — pisal je tačas še mladoletni car Peter veliki patriarhu Adrianu.

Perwolf zdaj našteva v kratkih besedah dela in vojske „svete“ Rusije za svobodo podjarmljenih kristijanov. Zanimivo je, kar piše Perwolf o nekem jezuitu Gradiču, ki je naredil na cara Petra slavospev, v katerem se nahajajo ti-le stavki: „Živi, slavni car, na veke; naj raste tvoja moč in naj se množe tvoja slavna dela! Da bi doživel Nestorjeva leta, vedno zmagovalec, nikdar premagan; izvrši svoja dela in uniči turškega zmaja! Popali in posekaj nevernike, ki sovražijo resnico, pusti, naj utone v potokih krvi! Živi in stori, da od ljudai hodža ne bo več upil z minerata doli, poderi in razsuj vse mošeje. Brani čast pravoverno, reši jo iz sužnosti, da se razmnoži po tvoji hrabrosti. Bodi srečen, časten, slavljen, svetli car ruski; vladaj slavno na zemlji in v raju lesketaj se med izvoljenimi!“

Perwolf nam tukaj tudi pripoveduje, kako so se odlični Jugoslovani trudili, da bi spodbudili Rusijo k vedno večemu naporu; tako Hercegovinci: Sava Vladislavić, Mihael Miloradović, Hrvat Vitezović, črnogorski metropolit Daniel, Dobrovničan Ružić, Benečan Demetrij Teodozij, Rus Vesnjakov in drugi.

Leta 1771. je molil črnogorski metropolit Sava pri slovesnem blagoslavljanju vode v Cetinji: „Molim vse mogočnega Boga, neka On blagoslovi rusko orožje, da poviša križ in okinča našo slavjansko roko z ono slavo, kakor so jo imeli naši pradedi.“ Tukaj nahajamo neovrgljive zgodovinske dokaze, da so nesrečni Jugoslovani le od Rusije svojo rešitev pričakovali.

Leta 1784. pisali so srbski knezi dva pisma carici Katarini in Potemkinu: „Bog in Vaše Veličanstvo naj nas rešita iz težke muke in sužnosti; zato prosimo Boga ponoči in podnevi in kličemo iz globočine srcá: „ne zapusti nas mogočna carica in za Bogom edina (sic) rešiteljica krščanskega naroda, dvigni svojo težko roko nad brezbožne Osmane in maščuj nedolžno kri krščanske čede. Mi Srbi zdihujemo pod jarmom turkim, kakor nekdanj Izraelci pod igom Egipčanov. Vse-

mogočni Bog nas je namnožil, kakor Izraelce, dal nam je hrabrost slovanskega naroda, iz katerega izvirmo, pa kaznoval nas je za naše grehe, vzešši nam naše vladarje in izročivši nas zasramovanju in pritisku naših dušmaninov. Pa v svoji neskončni milosti pokazal nam je — ko so nas drugi vsi zapustili — na severu našo edino zvezdo upanja, iz slavnega roda velikega Petra, v osebi Vašega Veličanstva, njemu v slavi enakega, in Vam hočemo biti vsi poslušni“.

Od Petra velikega sem je Rusija, željna osvoboditi južne brate in slušajoča vpitje sorodnih narodov, v istini začela prodirati vedno bolj proti, in Petrovi nasledniki niso nikoli izgubili spred oči namér velikega prednika.

Tekom 18. stoletja se je Rusija zmagovalno borila s Turki, ter si prisvojila pokroviteljstvo nad pravoslavni kristijani turškimi. Rusija je srpim očesom gledala na iztok; tam je ležal grozni zmaj, kakor Lomonosov piše, in tega zmaja zamore le ruski Herkul ugonobiti, ter izhodne narode osvoboditi. Veljava Rusije je na iztoku vedno rastla. Leta 1769. izdala je Katarina II. oklic do vseh kristijanov in Slovanov, kjer jih pozivlje, naj v družbi z Rusijo napadejo sovražnika kristijanov. Leta 1788. je poklicala Katarina „vse srbske, črnogorske in druge narode slavnega slovanskega plemena, ki so z nami enega rodu“, da naj vdarijo v zvezi z Rusi po dušmaninih krščanstva.

(Dalje prihodnjič.)

Ozir po svetu.

Crtice iz Bosne.

(Dalje.)

Tako sediva pri mizi in trebiva lojeno luč, kar se odpró vrata in drug za drugim prileze kakih deset Turkov v sobo ter se vstopi krog naju. Mene to ni posebno raznenadilo, ker poznam turško radovednost. Oni si ogledajo človeka, posebno tujca; če zna njihov jezik, se pogovarjajo nekoliko z njim, če pa ne, se menijo o njem, kako jim je všeč, pa zopet odidejo; če mislijo, da je trgovec, ga tudi prašajo, kaj kupuje ali prodaja. To navado dobro vedoč se toraj jaz nisem vatrašil, pač pa moj tovariš, ki je brž prijel za svoj revolver. Jaz ga posvarim, naj bode miren, češ, da ti ljudje niso prišli k nama iz sovražnih namenov. To sem mu rekel nemški, a brž se oglasi najbližji Turek, velikanske postave in reče svojim tovarišem: „evo, Švaba!“

Na to vsi prikimajo in skremžijo usta, slišati je tudi godrnanje, a jaz, zapazivši to, rečem hrvatski: „motite se, bratje, nisva Švaba, sva Hrvata.“

Vsi se pogledajo. Moje besede so jih bile raznenadile, a slednjič praša velikan pred mano vnovič: „Če sta Hrvata, čemu si pa ti onemu nekaj pravil v švabskem jeziku?“

„Veste, to je tako“ — se lažem jaz, da bi se jih znebil — „tudi moj tovariš je Hrvat, a je bil dolgo časa na Švabskem in je pozabil skoro svoj jezik.“

Morda bi bilo s tem vse pri kraji, a moj tovariš, že zelo vinjen, zakriči naenkrat: „hinaus, Pakasche, Gesindel!“

To pa je imelo ravno nasproten vspeh. Zopet se vstopi velikan grozeč pred me, da zdaj tudi jaz primem za revolver, in praša leskečih oči: „Kaj je rekel oni Švab? Pakaž — gesindel, to veljá nam; kaj se pravi to? To je zasramovanje.“

Jaz, videč, da se vseh Turčinov oči krvoločno bliščé in vsak sega za pas, kjer je imel prej nože in

pištrole, zdaj pa nima nič ko svojo lulo, jih skušam še pomiriti in odgovorim: „ta gospod je pijan, že ne vé, kaj govori; pijanega pustite pri miru.“

Vsi se ozró va-nj s strašno zaničljivimi pogledi in besede „kavr“ jim lezejo iz škripajočih ust. Če bi bili imeli orožje, sem prepričan, da bi ga bili razrezali na drobne kosce.

Se ve, da jaz, na vse pripravljen, potegnem revolver, da bi se branil. Dolgi turčin se nekoliko umakne, potem me vnovič praša: „zakaj imaš ti, švaba, tujec, revolver, a nam domačim so vse orožje pobrali?“

„Jaz imam dovoljenje od svojega, zdaj tudi tvojega cara“, odgovorim jaz.

„A zakaj jaz, zakaj vsi mi nimamo tega dovoljenja?“ — popraša dalje.

„Kedar bo dežela pomirjena, ga boš tudi ti lahko dobil, če ti ga bo treba.“

„Zakaj je tebi treba orožja?“

„Da se branim, če me kdo napade; jaz sam ne napadem nikogar.“

„Česa iščeš tukaj?“ — popraša dalje.

„Was reden Sie denn so viel mit dem Gesindel da?“ — se zadere moj tovariš nad mano, ker mu je moj pogovor uže predolg — „schiessens den Kerl nieder — oder thue ich es“.

„Kaj je rekel ta Švab?“ — vpraša vnovič dolgán in vseh oči se zopet zasvetlé hude jeze.

Jaz sem v hudi zadregi, zato mu glasno rečem, da, če mu je življenje ljubo, naj bo tibo. Turki pa ne čakajo več mojega odgovora, ampak deró ven ter po stopnicah doli, kjer se začne živahen razgovor. To je tudi mene prestrašilo, zato sem tovarša ostro zavrnil zavoljo njegovega obnašanja. Mož komaj še gleda, ne odgovori nič, le svoj revolver drži v pesti; jaz mu ga iztrgam ter njega samega vlečem na posteljo, kjer je brž ob vso zavednost.

Komaj sem bil to storil, kar priteče krčmarica vsa razburjena v sobo in zatarna: „Za milega Boga, gospodine, kaj ste naredili! Spodej je vse polno Turkov, vaš kočijaž je uže pobegnil, moj mož pa tekel po vojake. Oh, da bi le brž prišli! — S čim ste Turke tako razdražili?“

„Jaz jih nisem, le moj tovariš tam-le“ — odgovorim jaz. „Se li bojite, da bi se kaj hudega ne zgodilo?“

„O, da, da! Bog varuj nam streho!“ — zdihne žena, vzame luč in gre po stopnicah doli, jaz ostanem v temi.

Na, to imaš! Vse to zavoljo budalosti Nemca, ki zaničuje vsacega, kogar ne razumi. Se ve, da o spanji ni govorjenja več, s hiše tudi ne morem, ker je spredej vse polno Turkov, to vidim skoz okno, na drugi strani, kjer je stena streha, pa teče voda.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Nesreča v Oseškem rudniku in Toplicah na Češkem.* Dne 10. t. m. je hotel delavec v Oseškem rudniku nasekati novo steno premoga, a na prvi mahljej buti va-nj močen curk vode, ki ga na tla podere. Jama se začne silno naglo polniti z vodo, tako, da se niso mogli rešiti vsi delavci, katerih je bilo čez 100 v rudniku, marveč jih je 24 utonilo. Kmalu so bile tudi druge jame rudnika zalite in zdaj je vse pod vodo, kopanje premoga popolnem ustavljeno in čez 1000 delavcev zdaj brez dela in zaslužka. Voda še ni vpadla, tudi nesrečnih utonjencev še niso dobili. Zdaj ugiba posebna komisija, kako bi se dala voda odpraviti. — Brž po tej neareči se je zgodila druga v Toplicah na Češkem; ker se je namreč voda razlila v rudnik, so tam vsa h-

neli vrelci. Če ne bodo več tekli, pride mesto na beraško palico, ker ondi vse le od kopelj živi. Komisija, ki to reč preiskuje, do zdaj ni našla še nobene pomoči.

Naši dopisi.

Z Dunaja 17. sveč. — Slovenci smo si osnovali tukaj društvo, kateremu je imé: „slov. literarno društvo“ in katerega odbor so objavile uže zadoje „Novice“. Društvu je namen: gojiti slovensko slovstvo in vaditi se vednosti in umetnosti izimši politične tendencije. Ta namen dosega društvo: a) z berili vednostne in lepозnanske vsebine; α) berila pa morajo biti izvirna ali pa vsaj taka, da pisatelj svoje misli podaje na podlogi drugih spisov, β) vendar se ne izjemajo tudi dobri prevodi, γ) v zborih se pogovarjajo društveniki o vseh prikaznih na polji vednosti in umetnosti; b) z izdajanjem knjig; c) z naročevanjem knjig in časnikov. — Društveniki smejo biti samo Slovenci, in so ali ustanovniki, podporniki, redni udje, častni udje in dopisujoči udje. Ustanovnik je vsakdo, kdor podari društvu 10 gold. Podporniki plačujejo društvu 2 gold. na leto. Redni udje morejo biti samo omikani Slovenci, kateri delujejo ali nameravajo delovati na polji slovenske vednosti in umetnosti. Dopisujoči udje so slovenski pisatelji, kateri pošljejo društvu kak spis v rabo. Častni udje so zgolj slovenski pisatelji, kateri imajo zasluge za slovstvo. Društvo ima redne zборе, redne in izredne glavne zборе. Redni glavni zbor je vsako leto enkrat in sicer meseca novembra. Društvo zboruje na mesec dvakrat, oziroma na potrebe trikrat ali štirikrat. Na vsakem zboru mora biti berilo ali pogovor o kaki prikazni, ki je na polji literature in umetnosti na dnevnem redu. O počitnicah ne zboruje društvo. Društvo napravlja tudi slovesnosti. — V „spomenici“ svoji, ki jo društvo ravnokar razpošilja s pravili društvenimi vred povdarja odbor — in res po pravici — sledeče: „Pri Slovencih so zaradi daljnega razvoja jezиковega ravno v sedanjem časi velike zmešnjave. Nekateri hočejo pustiti slovenščino in se poprijeti iz katerega koli namena ali dobička rajši kacega družega slovanskega jezika; drugi pa mešajo domači jezik brez vsacega načela z drugimi slovanskimi jeziki in sicer tako, da ravno po tej poti bi moral naš jezik izgubiti svoj pravi, naravni značaj. Vsak jezik je za se celota ter se mora razvijati po svojih lastnih zakonih, ne pa po kakih drugih, kateri niso primerni njegovemu organizmu. Po takem naj se razvija tudi slovenski jezik po svoje. Kakor ima do zdaj svojo zgodovino in v njej bolj ali manj naravno življenje, ravno tako mora se nadalje razvijati po svojih notrajnih močéh. Samo taka pot ga privede do zaželene popolnosti. In dasi se tudi jezik mora zaradi lastnega življenja oddaljevati od svojih sorodnih bratovskih jezikov, vendar si ohrani vse one moči, ki so potrebne njegovemu daljnemu razvoju. In to je prvo. Zato se bomo mi potezali po takih načelih za milo slovenščino in bomo skrbeli, da si pridobi in ohrani tudi za bodoče čase trdno in stanovitno življenje, veljavno, častno in dostojno mesto v naši literaturi. Nihče nam ne sme izpodrivati naše mile slovenščine iz literature, ker z njeno smrtjo umrl bi tudi narod slovenski.“ Program je hvalevreden.

Iz Zmince pri Škofji Loki 18. sveč. — Kar je 15 let prav bilo, ni zdaj več prav! — Tako hoče, tako veleva gospod okrajni glavar Derbitsch, ter tako sam sebe dementira. Včeraj namreč je imela, kakor brez ugovora vsa prejšnja leta, v Škofji Loki nova občinska volitev biti. Fredno se je pa volitev 3. razreda začela, pride okrajni glavar g. Derbitsch in zahteva pojasnila, ker je naša podobčina (Zminc) z mestom sklenjena,

ogerskem državnem pravu so vse te zgoraj našete dežele partes adnexae (subjectae) ogerske krone; one so territorium accessorium, territorium metropolitanum ogerske države, če ne „de facto“, pa „de jure“. Grbi teh dežel se nahajajo na ogerskem državnem grbu in pri kronanji ogerskih kraljev se vihtijo zastave vseh teh dežel. Kralj obljubi v inauguralnem diplomu in v kraljevi prisegi, da boče če mogoče vse dežele, ki Oggerski pripadajo, zopet njej pridružiti, in ogerske meje, kar se dá, raztegniti. Tako je bilo pri vseh kraljih ogerskih, ki so se dali kronati, od prvih časov do poslednjega kronanja kralja Franc Jožefa leta 1867.

Mi mislimo, čeravno Perwolf tega ne reče, da Andrassyeva, nekaterim tako nerazumljiva politika meri na to, vresničiti naslov in prisego ogerskega kralja; ogerski kralj naj bi bil ne samo de jure, ampak tudi de facto kralj ogerski, dalmatinski, hrvatski in slavonski, pa tudi kralj bosenski, hercegovinski, srbski in bulgarski; ne za Avstrijo, ampak za Oggersko se imajo podjarmiti te dežele. Da je temu tako, vidimo iz tega, ker je armada prestopila meje na povelje Madjara — grofa Andrassyja, in morda tudi Tisze. Prisega kralja Franc Jožefa od l. 1867. v Budapešti se ima vresničiti.

(Dalje prihodnjič.)

Ozir po svetu.

Črtice iz Bosne.

(Dalje.)

Morda bi bil še dalje premišljeval, kako bi všel iz brloga, kar se posveti, in ko pogledam skoz okno, vidim, da streha gori. Zdaj ni več premišljevat, svojega pajdaša, ki je strašno smrčal, vržem s postelje, da bi se zbudil, vzamem na ramo svojo prtljago, v roko pa revolver in odprem vrata, a tu mi vdari plamen uže skoro v obraz, povsod je krik, obrnem se nazaj, ubijem okno, dregnem še enkrat svojega tovarša, da bi vstal, potem skočim skoz okno in padem v grmovje, od koder se še parkrat prevalim po bregu, da čutim mokroto pod sabo. Se ve, da se spravim brž na noge in vidim, da sem tik reke. Za mano skoči na drugem koncu krčmarica, strašno plakajoča, jaz sem se pripravljaj z revolverjem za brambo, če bi treba bilo, ker čez vodo plavati si ne bi bil upal v temi.

Ogenj je postajal vedno huji; uže sem mislil, da bo bavarski stotnik pogorel, kar se privali truplo po bregu doli, in prvo, kar je slišati, bila je nemška kletev, potem pa stok. Ob enem pa se zaslišijo rog in koraki bližajočih se ljudi. Na to se hipoma na vse strani razkropi četa turčinov na cesti, katerih sence so se čez nas videle, mesto njih prikažejo se naši vojaki, ki brž prično gasiti. Ali kaj so mogli storiti? Poslopje se je sesedlo in do tal zgorelo.

Krčmar in plakajoča krčmarica sta naglo razložila vojakom, kaj se je zgodilo, in povedala tudi imena nekaterih požigalcev. Če so jih pozneje dobili, ne vem, tisto noč niso vjeli nobenega.

Razume se samo po sebi, da po tem dogodku nisem imel nobene simpatije več do svojega tovarša, bavarskega stotnika, ki je bil vsega tega kriv. Videl sem ga pa še, ker so ga vojaki v grmovji pobrali in prinesli na cesto. Pri skoku si je bil zlomil roko, razen tega mu je pogorela vsa prtljaga, le to je bil otel, kar je na sebi imel. Ko so ga obvezovali, je ječal kakor otrok. V taborišče so ga nesli, drugi dan ga menda peljali nazaj v Gradiško. Jaz po njem nisem žaloval, marveč sem hvalil Boga, da sem iz te po njem

zakrivljene smrtne nevarnosti prišel le s strahom in skokom z okna dva sežnja nad zemljo, a vendar nepoškodovan.

Tako je nemška surovost spravila več ljudi v smrtno nevarnost, krčmarja pa v veliko škodo. Da si je pri tem sam roko zlomil, to se je meni še premajhna kazen zdela. Odslej sem sklenil na poti po Bosni za tovarša jemati rajši vsacega družega, le prevzetnega Nemca ne, ki ljudi nepotrebno žali in draži.

Kako pa zdaj naprej? Voznik jo je bil z vozom in konji popihal, čeravno je bil plačan do Banjeluke, a kje ga bom lovil! Družega voza pa ni bilo dobiti nikakor, toraj sem moral najeti Bošnjaka, da mi nese robo, ker vsega, kar sem imel sabo, nisem mogel nesti sam. Teh ljudi je vse polno postopalo okoli nas, za denar se je vsak ponujal, ali težava za-me je bila le ta, da si izberem močnega in zanesljivega, ker nisem hotel počasi tavati za vojaško kolono, marveč kar naprej iti pred njo. Med ponujajočimi se, ki so vsi kazali križ na roki v znamenje, da so kristijani, izberem si čvrstega mladega človeka, čegar obraz se mi je najbolj pošten zdel. Zeló vesel naloži mojo robo na svoje krepke rame, in ko sva se zmenila za plačo, korači pred mano. Da je bolje volje, mu dam požirek rakije (slivovke), kar ga še bolj razveseli, ker pod turško vlado ni navada, da bi „efendi“ (gospod) na ta način občeval z rajo. Stopal je tako brzih in širokih korakov, da sem ga komaj dohajal in mi je kmalu začel siliti pot iz obraza. No, ravno tako se ni mudilo, da bi prišel brez sape v Banjoluko, zato ukažem nosaču, naj počasneje stopa, in se spustim potem ž njim v pogovor. Naj iz tega povem le odlomek, ki se mi najvažnejše zdi, ker drugo se je vrtilo le o krajih, skoz katere sva šla.

„Kako se zoveš, dečko?“ — ga prašam.

„Ivo, gospodar“ — je njegov odgovor.

„Što je tvoj otac?“

„Mrtev!“

„Toraj že umrl.“

„Je moral umreti, gospodar.“

„Razumem, umrl je posilne smrti, je-li?“

„Da, po krogli dušmanina.“

„Ob ustaji, ne?“

„Ne, gospodar! Branil je svojo hčer, mojo sestro, kojo je hotel ugrabiti begov sin.“

„In ti?“

„Jaz sem bil takrat jako, jako majhen, a sem si to zapomnil.“

„Kaj se je zgodilo s tvojo sestro?“

„Begov sin jo je vzel seboj, jaz je nisem videl več niti slišal o nji.“

„A begov sin? Je bil li za to posilstvo kaznovan?“

„Bil je.“

„Toraj ga je gosposka vendar kaznovala?“

„Ej, ne gosposka!“ — reče zaničljivo — „saj ni bil kavr. Jaz sem ga kaznoval.“

„Ti? kako li?“

„Veš, gospodar, jaz sem potem rastel, rastel, rastel, begov sin pa ne, in ko sem bil tako velik, kakor on, sem ga zalezoval in molil vse svetnike, da bi mi prišel nož. In mili svetniki so uslišali mojo molitev, njegov bog ga je hotel pogubiti in mi ga poslal naproti na samotni poti. Jahal je brez spremstva in ko odjaha prevzetno memo mene, ki sem se mu ponižno priklonil ter zato dobil gorko z bičem po hrbtu, skočim za njim, ga strgam s konja, in predno je sprožila se njegova pištola, je tičal moj nož do roga v njegovem prokletem drobu. Konj je prišel sam domú, moj otac in sestra pa sta bila maščevana.“

„In ti? Se tebi ni nič zgodilo?“

„Sem molčal, videlo pa me ni nobeno človeško oko.“

„Pa je vendar sum letel ná-te?“

„Kako? Od mojega otca ni uže več cele kosti; kdo se bo tudi čez tako dolgo časa še spomnil, da ga je Turčin ubil!“

„Imaš zdaj še katerega svojih?“ — poprašam čez nekoliko korakov, ko sem to dogodbo nekoliko pre-mišljeval.

„Imam, a nimam“ — reče kratko.

„Kako je to? Tega ne razumem“ — opomnim jaz in ko vidim, da mladeneč ne mora več pripovedovati, mu pomolim zopet svojo steklenico s slivovko. Skonca se brani piti, potem pa mi pogleda v obraz in reče: „Čuješ, gospodar, ti nisi Švab, ampak ti si naš človek; to spoznam po tvoji govorici. Ti me tudi ne izprašuješ zato, da bi me izdal kadiju (sodniku).“

„Si mar mislil o meni drugače?“ — prašam jaz ostro.

„Brez zamere, gospodar“ — odgovori ponižo — „a za vojaki tvojega in zdaj tudi našega belega cara prihaja k nam tudi veliko čifutov (judov) in ti niso nič boljši od dušmanina, ker tudi niso krščeni. A ti si krščen, to vidim.“ (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Prvi bolgarski zbor* se je odprl 22. dne t. m. Naj se našim slovanskim bratom v Bolgariji s tem zborom, v katerem si bodo tudi volili svojega kneza, začne srečnejša in lepša bodočnost!

* *Po manifestu ruskega cara* so pridobitve zadnje vojske s Turčijo sledeče: „Neodvisnost in povečanje Rumunije, Srbije in Črnogore, — preuredba severne Bolgarije v samostojno kneževino, — podretje donavskih trdnjav, — samostojnost južne Bolgarije s krščanskim guvernerjem na čelu, — zagotovljenje nove administracije za druge dele Turčije, — zopetno pridobitve Besarabije in pa razširjenje ruske meje čez Kars, Ardahan in Batum z okoličnim ozemljem vred.“

* V veliki rudnik v Vielički je voda udrla, bati se je, da ne bi saline celo zalila. To bi bila grozna nesreča!

* *Kužna bolezen na Ruskem* je navadni kožni tifus, ki se po vojskah rad v vsaki deželi prikaže. „Črna kuga“ (orientalska kuga) se, hvala Bogu, zdaj kaže kot prazen strah, katerega so zagnali iz posebnih špekulacij judje, za njimi pa potegnili najbolj dunajski nemčurski časniki, ki imajo priljubljeno navado, Rusijo črniti, kar se le dá, če treba tudi s „črno kugo“.

Politične stvari.

Kaj pomeni novi minister grof Taaffe v starem Streemayerjevem ministerstvu?

Vsemu svetu je znano, kako težko bilo je rojstvo današnjega ministerstva, katero se je od več strani pozdravljalo z zabavljivo latinsko prislovico: „parturiunt montes, et nascitur ridiculus mus“ (na porod gredó cele goré, pa rodi se — smešna miš). Ta prislovica se vendar ne prilega staro-novemu ministerstvu, v katerem bi po njej grof Taaffe imel biti „smešna miš“. To on ni in ne bo, dokler na svetu vendar še ni vse laž in goljufija.

Da je sila težavno bilo v današnjih avstrijskih okoliščinah stvariti novo ministerstvo, to vidi vsak, ki le nekoliko pozna sedanje razmere parlamenta avstrijskega.

Tako imenovana vladajoča „ustavoverna“ stranka je sicer bankrot, — razpadla je sama po sebi, pobila je sama sebe. Al dokler je še stara zbornica poslancev na krmilu, združijo se mahoma vsi razbiti kosovi prejšnji čas edine ustavoverske koterije, če bi imelo v državnem zboru obveljati kaj, kar hoče državno-pravna ali slovanska narodna stranka. Kakor sršeni, če kdo dregne v njihovo gnjezdo, bi skočili razcepljeni nekdanji tovariši zopet skupaj in opikali bi vsak predlog nasprotne jim stranke tako, da bi moral propasti.

Sedanji državni zbor pa ima še nekaj dovršiti, predno mu preteče njegov čas, proračun namreč ima dovoliti za letošnje leto, to je, denar se ima dovoliti ministerstvu za mnogostranske državne potrebe. To je važna predloga, ki jo ima sedanji državni zbor še v svojih rokah, ki — kakor znano — je po večini „ustavoversk“. Bi li ti ustavoverci, ki se grofa Hohenwarta bojijo, kakor peklenšček sv. križa, dovolili Hohenwartovemu ministerstvu le sold za državne potrebe? Gotovo ne! Zato ne bilo bi modro bilo, ako bi — dokler je še sedanja zbornica poslancev na krmilu — imenovano bilo kako drugo ministerstvo, nego tako, ki je kri iz krvi in mesó iz mesá ustavovercev. Temu ministerstvu pa, če tudi mu niso več tako srčno udani, kakor nekdanj, dovolili bodo ustavoverci budget, in tako ni nevarnosti, da bi državna mašinerija ne mogla naprej delati.

No, kaj po takem pomeni narodom pravični grof Taaffe med „ustavoversko“ koterijo?

Grofu Taaffeju je cesar izročil vladanje notranjih opravil; v njegovih rokah bodo najbolj prihodnje volitve državnih poslancev. In zato nam je grof Taaffe nekaka zarija boljše prihodnosti.

Besed cesarjevih nismo pozabili, s katerimi je uže davno bilo ministrom ukazano: „naredite mir med mojimi narodi“. Da so te besede resnica našemu svetlemu vladarju, kdo sme dvomiti o tem?

Pozabili pa tudi nismo onega pisma, ki ga je grof Taaffe pisal decembra meseca leta 1869., ko je svetu objavil, da on, grof Potocki in Berger, se ne skladajo z načeli svojih tovarišev „purgarskega“ ministerstva. V tej spomenici (memorandum) grof Taaffe posebno povdarja, da ustavoverci morajo pomiriti se z narodno opozicijo. Ne mislite, je rekel Taaffe ustavovercem, da boste s prenapetim ustavoverstvom nasprotnike pregnali, — ne, ne, okrepili jih boste, — ne mislite, da boste s svojim gospodstvom državni zbor okrepčali, — ne, ne, oslabili ga boste, tako, da bode žalosten konec vzela.

Ali ni grof Taaffe pred 10 leti prerokoval, kar se danes godi? Ali smemo tedaj misliti, da bode ta načela leta 1879. zatajil, ki jih je tako demonstrativno l. 1869. objavil svetu?

Nikakor ne, sicer bi mu ne bil cesar zaupanja skazal in ga poklical v ministerstvo, ki ima voditi prihodnje volitve poslancev.

Le nekaj je, kar nam še strah dela o novih volitvah, in to je, da večidel v vseh deželah so še tisti možje ces. namestniki in ces. okrajni glavari, ki so vsi okuženi onega ustavoverstva, ki je ovirala in še dandanes ovira po besedah Taaffeovih „die Herbeiführung einer Verständigung mit der gesammten nationalen Opposition“. Ali bode grof Taaffe energično skrbel zato, da se tem možem zabranijo njihove dose-danje volilne agitacije, to je še vprašanje, pa tudi težka naloga.

samostana Trapiškega v Mariji Zvezdi poleg Banje-luke, v „Weckstimmen“ objavil spis jako zanimiv, kajti gospod prior je uže 10 let v Bosni, pozná ljudi in de-želo, pa je pošten mož, da se mu verjeti more, kar on piše.

V tem pismu odgovarja prior na 5 vprašanj, ki si jih sam stavi.

Na 1. vprašanje: „Kaj se dá v Bosni vloviti?“ od-govarja g. prior: „delo in premoženje“. Ta „beraška“ dežela — kakor šaljivo imenuje Bosno — je blizo tako velika kakor Češka; ta „beraška“ dežela je imela nek-daj svoje lastne kralje, in stara kraljeva stolica Jajce ima še danes lepšo lego kakor vsaka druga stolica. In ta „beraška“ dežela je bogata gozdov in planin, zemlja čuda rodovitna, v rekah ima mnogo rib, v zraku mnogo perutnine, v gorah ima rudnikov z železom, kuprom, s premogom in srebrom; v dolinah je polno plodnih trav-nikov in družega več.

Na 2. vprašanje: „kdo naj gre v Bosno?“ odgo-varja: „Pred vsem naj gredó revni ljudje, kajti dela najdejo v Bosni veliko, pa tudi plačila za delo. Za temi naj gredó v Bosno ljudje z nekolikim kapitalom, kajti s tem si morejo kupiti veliko zemljišče. Pa tudi boga-tini in veliki kapitalisti naj gredó; oni si nakupijo lahko velika posestva, ki jih potem manj premožnim na kose prodajo. Gosp. prior obeta, da rad posreduje na-selitev. Posebno potrebni pa so rokodelci in fužinarji vsake vrste.“

Na 3. vprašanje: kdaj je pravi čas, iti v Bosno? od-govarja: koj v začetku spomladi.

Ceno zemljišč popisuje prior tako-le: za 4 do 5 gold. se dobí oral z grmovjem zaraščenega zemljišča, neobdelana zemlja skoraj zastonj. Blizo mest veljá av-strijski oral zemlje 1. vrste 60 do 80 gold.

Nihče naj pa ne misli, da tukaj pečene tice komu kar naravnost v usta leté. Kdor misli, da bo tu lenobo pasel, pa vendar dobro živel, naj ne hodi sem.

Vrh vsega tega popisuje, kako malo šol, malo cer-kev, malo duhovnov, malo zdravnikov je v Bosni. Tudi davkov še ni kaj, pa prior misli, da pridejo z Avstrijanci tudi davki. Vsi frančiškani so Bošnjaki in govorijo le srbsko, malokter magjarsko in laško, nemško nobeden „s Kranjci (Slovenci) in Čehi“ razumejo se kmalu.

To je kratek posnetek mičnega spiska.

Črtice iz Bosne.

(Dalje.)

Občudovaje logiko tega mladenča ga opomnim, da mi na zadnje vprašanje ni dal odgovora. Na to reče temnega obraza: „Prašal si me po mojih svojcih. Vedi toraj: jaz še brata imam in ga nimam.“

„To ni mogoče!“

„Da, moj brat je poturica. Da bi ga ubila strela!“

„Ej, toraj renegat. Zakaj se je poturčil?“

„Zapeljan je bil po bliščobi. Prihaja k nam beg, moj brat mu je všeč, ker je čvrste postave, vzame ga seboj in mu pokaže lepo obleko, kojo bo nosil, če za-taji svojega Boga; obljubi mu, da bo njegov služabnik ter mu pokaže tudi mošnjo zlatov. Moj brat, po tem preslepljen, zataji svojega Boga in postane begov ljub-ljenec. Vdari strela va-nj iz jasnega!“

„Je to tisti beg, čegar sina si ti — —“ umoril, sem hotel reči, pa sem se premislil.

„Da, ravno tisti. Jaz sem mislil, da se je le na videz poturčil zato, da bi lažje maščeval svojega umor-jenega otca in vgrabljeno sestro, a motil sem se, kajti ko je svojo vero zatajil, postal je hujši od turčina. Po-turica je grozovitnejši od dušmanina.“

„In kaj je zdaj ta tvoj brat?“

„Jaz ne vem. Če je prebavil svinec, ki ga je dobil v trebuh, je še živ, če pa ne, je poginil kakor mrha.“

„Svinca je dobil v trebuh, praviš? Pa ne po tebi?“

„O ne, lastne krvi ne maram prelivati. Bil je svi-nec iz puške vojakov tvojega cara.“

„Tedaj je bil tvoj brat med turškimi ustajniki?“

„Da, gospodar! Pri Banjiluki ga je Bog kaznoval.“

„Pri Banjiluki? Toraj je bilo to 14. avgusta, ko so Turčini napadli našo bolnišnico.“

„Dneva jaz ne vem, pa bo že takrat. Jaz sem tisti dan bil tam blizo na gori, ker nas je pok pušek tje zvalil. Radi bi bili mi napadli dušmanine od zadej, pa nismo imeli orožja, zato smo se poskrili po grmovji. Kar pridrdra po ravno ti cesti velika četa vojakov tvo-jega cara s tistimi velikimi rumenimi cevmi in vdarijo po lopovih. Kar naenkrat je bilo vse pri kraji, tur-čini razkropljeni so zbežali na vse strani, veliko jih je teklo tudi memo nas. Ko je strel potihnil, grem jaz tudi po grmovji navzdol, in tam mi pride naproti —“

„Pa ne tvoj brat?“

„Da, moj brat! Drži se za trebuh in ko zagleda mene in me spozna, prosi me, da bi mu pomagal dalje vsaj do studenca, ker ga strašno žeja. „Naj ti pomaga tvoj novi bog Allah — pa rečem jaz — ti nisi moj brat več“. Na to ga pustim in grem navzdol, on pa navzgor, komaj se je vlekel. Če še živi ali ne, tega ne vem. Najbrže je poginil za kakim grmom in zdaj ži-vali njegovo meso trgajo, če jim ni pregnjusno.“

Ta pogovor je vidno prijel se mojega nosača, pa tudi mene, ker sem iz njega spoznal, da so povsod re-negati, vzlasti med slovanskimi narodi, in da jim je povsod enako zaničevanje. Oba sva omolknila in pre-mišljevala, dokler naju ni prebudila četa konjikov, ki je silno naglo memu naju jahala. Pogovarjala sva se še na dalje, a bolj o navadnih rečéh. Konečno sem ga prašal še:

„Ali bo tebi in tvojim znancem ljubo, če postane naš car tudi vaš car?“

„Bože mili daj to“ — je njegov odgovor in čeravno je imel na rokah precej teže, ji je vendar vzdignil mo-leč proti nebu. „Pod nekrsta (Turka) ne gremo nazaj, rajši vsi poginemo.“

„Ali znaš čitati ali pisati?“ — ga poprašam še, ker se mi čudno zdi, da toliko vé.

„Bože mili, da bi znal!“

„Od kodi pa veš toliko o našem caru?“

„Od mile majke svoje, ki mi je pripovedovala, da nas bo enkrat odrešil beli car.“

„Tvoja majka je tudi že umrla?“

„Da, srce jej je počilo žalosti.“

„Ti si jo gotovo rad imel?“

„Oj, gospodar, kako!“

Pri tem se vderó hrustu po licih solze, katere si briše z rokalom, da bi jih jaz ne videl. A jaz mu pa rečem: „Nič se ne sramuj solzá po materi, one so zna-menje, da je bila vrla žena, ker je zapustila vrlega sina“.

Potolažil se je, a vendar ni bil več tako zgovoren, kakor prej, dajal je na vsako vprašanje le kratek od-govor. Ko prideva slednjič v Banjoluko in mi oddá svojo pezo, sežem v žep, da bi mu plačal pot.

„Ne, gospodar“ — pa me brž vstavi — „tebi bi nesel robo do konca sveta. Ko si me spomnil moje mile majke, sem se zamislil v njo in ta mi je rekla, da od tebe ne smem nič vzeti. Bože s tabo!“

Tako mi hoče kar izmuzniti se, a jaz ga primem za roko in mu rečem, da je tudi meni moja majka, ka-tere sem se spomnil, rekla, da moram dati mu za pot še enkrat toliko, kakor sva se zmenila. Še le potem je

vzel denar in odšel ves zamišljen. Spomin na milo majko ga je bil popolnoma omečil. Narod, ki ima take matere in sinove, pač zasluži kaj boljšega, nego je turško trinoštvo. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Sveto leto* se je začelo v nedeljo 2. marca in traja do 1. junija t. l., to je, do Binkoštna nedelje. Po starodavni navadi oznanjajo novi rimski papeži leto in dan potem, ko so k tej časti bili povzdignjeni, veliki jubilej ali „sveto leto“ vsem vernikom katoliške cerkve. Tako storili so tudi naš sedanji sveti oče Leon XIII.

* *Strašansk vihar v Švajci* je razsajal 21. dne svečana celo noč; najstarejši ljudje ne pomnijo takega; cele hiše je razrušil, vozove iz železnic pometal itd. Škoda cenijo na več milijonov.

* *V Celovci in okolici* je 25. dne svečana popoldne tudi razsajal hud vihar in potem je padel lepo beli sneg, ki pa je kmalu bil z rumeno-rdečkastim prahom potresen. Isti dan popoldne so v Lesini zapazili enako prikazen. — Kako to in od kod to? Nekdaj so na rdeči (krvavi) sneg pripenjali mnoge vražne misli, dandanes pa je do dobrega dokazano, da rdečo barvo snega daje rdeči prah, ki ga hudi viharji največkrat prinesó iz velike afrikanke puščave Sahare. Kaj takega se večkrat primeri in primerilo se je nedavno tudi na planinah v Švajci in Tirolih.

* *Nemški trg Plajberg na Koroškem*, ki je znan po svojem svinčenem rudniku, je grozna nesreča zadela pustni torek. Odtrgal se je namreč plaz iz gore Dobrač, pod katerim Plajberg tako leži, da skor pol leta nimajo solnca, in zasul 6 hiš; dozdej so še le 40 mrtvih oseb izkopal iz snega, med katerimi tudi tiste, ki so pustni torek popoldne v maškarah na ulicah bili. Vsa vožnja od Plajberga do Belaka je ustavljena in bode še več dni ustavljena ostala, čeravno 200 ljudi neprenehoma sneg kida.

* *Kónj prodalo* se je leta 1876. iz našega cesarstva v tuje dežele 37.410 v vrednosti 9 milijonov in 240.000 gold. Iz tega je razvidna velika škoda, katero so trpeli avstrijsko-ogerski konjerejci leta 1877., ko je bila prodaja kónj v tuje dežele prepovedana. Ker je bila avgusta meseca lanskega leta ta prepoved preklicana, je zadnje mesece lanskega leta zopet na tuje bilo prodanih kónj 13.683, žebet 1259.

Naši dopisi.

Iz Glamoča v Bosni 20. svečana. M. — Naj nadaljnjem svoja kmetijska pisma, ker mislim, da z njimi našim kmetovalcem vatrežem. Zemlja v celi Bosni je posebno pšenici ugodna. Ker so pa zadnja leta Turki kaj malo zemljo obdelovali, kristijani pa lansko leto večidel iz dežele bežali, zato je zemlja zapuščena ostala, da se je na polji videlo le nekaj malega krompirja in koruze. Lahko si je toraj misliti, da bi ti begunci, ki so na povelje države nazaj došli, lakote poginiti morali, če ne bi se jim iz cesarskih žitnic živež dajal; tudi semena bodo na spomlad iz teh žitnic dobili. Za obleko Bošnjaki celó malo skrbijo; tako priprosta je, da si jo zna vsak sam narediti. Žene nosijo halje iz domačega sukna in za pokrivalo bel platnen prt, obutala večidel nimajo. Moški imajo hlače in plašče tudi iz domačega sukna, opanke pa iz čisto surove kože, ki si jih vsak sam naredi. Kupi se samo fes (rdeča kapa), drugo pokrivalo se tukaj ne vidi. Zunaj obutala in pokrivala je obleka

Bošnjakov podobna nekdanji kranjski iz onega časa, ko ni še vsaka 12letna deklina dandanašnje nečimurnosti poznala. — Šol in učiteljev je tukaj kaj malo, a vendar se posebno mnogo Turkov nahaja, ki umejo čitati in pisati, se ve da le turški jezik. Je pa tudi kristijanov dovolj, ki čitajo knjige z latinico ali cirilico tiskane. Bošnjak je v obče bistra glava, in bi se zato prav lahko dobro izobrazil. — Do vojaščine kažejo mnogo veselja, a le malo se jih vidi, ki obetajo biti lepi vojaki, kajti, ker vedno na tleh čepijo in so prisiljeni, v nizkih kočah večidel prihuljenim se držati, zato je malo ravnih fantov, kakor pri nas; sicer pa je rod močan in nepokvarjen.

V Gorici 2. marcija. — Po grdem vremenu zadnje dni pusta imamo včeraj in danes dva lepa dneva. Ali sè samima dvema ne bo ustrezno našim kmetom, ki so z vsemi deli zaostali. — Za posojilo našega mesta, o katerem sem uni pot pisal, dognano in pripravljeno je uže vse; ne manjka družega, ko začeti izdajati obligacije. Obligacije bodo po 1000 in po 100 gold.; spečavala jih bode kreditna ustanova dunajska, oziroma podružnica njena v Trstu. Te podružnice ravnatelju (Osk. Gentiluomo-u), ki se je veliko prizadeval, da se je pogodba z ustanovo kreditno vspešno dognala, podelilo je naše starešinstvo na pepelnico častno meščanstvo. Izvoljen je izmed mest. starešinstva odbor (5 mož), ki ima vso kreditno operacijo nadzorovati, kakor jo po drugi strani kontroluje deželni odbor. Stvar stoji tedaj na zanesljivi podlagi. — Pet let je preteklo, odkar je nekdo položil petardo v Stabile-novi hiši na Travniku, ki je počila in precej strahu in škode storila. Bilo je to namreč 1. decembra 1873, ko se je obhajala 25letnica cesarjeve vlade. In še le zdaj ga je zaslužena kazen zadela; obsojen je na 3 leta trde ječe. Imé mu je Peter Bressan (iz Ogleja); bil je krojač in nekaj časa kavarnični strežaj v Trstu. — Novoga državnega pravdnika in podpravdnika bomo imeli; sedanja dva gresta v Trst. Imena znabiti že v prihodnjem listu naznanim. — Dosihmal je le bolj Lahegnala — nesreča v Ameriko, zdaj se je lotila omótica tudi Slovencev. Kakih šest gospodarjev iz okolice goriške se napravlja tje; nekateri pojdejo sami, drugi z družino. Kar je bil pred 60 — 70 leti našim ljudem Trst, to jim je zdaj Aleksandrija in Amerika! Trst so imeli naši stari za konec sveta; zdaj ste mlajšemu rodu Afrika in Amerika že domači deželi. Da bi le našli, česar iščejo!

Iz Doba. — 17. dne svečana smo imeli občinsko volitev, pri kateri je bil za župana izvoljen Boštijan Zarnik, posestnik iz Doba, — za svetovalce pa so bili izvoljeni France Iglič, Miha Starè in France Videmšek, posestniki iz Doba.

Z Vrhnike 2. marca. — Ali jih pač vidite Muleja, Obrezo in Goloba, kako poparjeni okoli tavajo, podobni starim jungfravam, ki so na pepelnico sredo ploh vlekli, ker niso moža dobile! Zakaj pa je ta trójica tako pobita? — zato, ker tudi s svojim županom je pri včerajšnji volitvi na plohu obsedela, narodnjaki pa so zmagali vkljub vsem agitacijam in zvijačam nemčurske stranke. Imela bi namreč volitev biti uže septembra meseca, pozneje je bila dvakrat razpisana, okr. komisar je zato dvakrat iz Ljubljane prišel, pa se je moral brez izvršene volitve domú vrniti. Včeraj so nemčurji vendar prišli na volišče, nadejaje se menda zmage, — al propali so kakor so dolgi in široki. Prva misel narodnih svetovalcev je bila, izvoliti si za župana zopegosp. Ign. Al. Jelovškega, za občino mnogozasluženejšega prejšnjega župana, al on se je zahvalil za to čast, katere breme je uže več let nosil. Narodnjaki so potem

šimi slovanskimi polki velikemu knezu Nikolaju kot zavezniki roko podali, ko bi se bil z ruskim „hurrá!“ združil avstrijski „živio Franjo Josip, kralj ugarski, česki, hrvatski!“ koliko hitreje bi bilo vse storjeno, koliko krvi prihranjene — in kar je za Avstrijo najbolj važno — Jugoslovani bi pozdravili poleg cara Aleksandra tudi cesarja Franca Josipa za svojega osvoboditelja.

Berolinski mir ima velik pomen v svetovni zgodovini, pa slovansko — iztočno vprašanje s tem še ni rešeno; Bolgari niso še popolnoma svobodni, Macedonija in Albanija ostali ste še pod Turkom. Rusi in vsi Slovani zahtevajo pa popolno vničenje turškega gospodarstva v Evropi ter popolno svobodo Jugoslovanov, svobodo tako pred Turki, kakor pred Magjari. Dokler se ta tirjatev ne izpolni, dokler je na slovanskem jugu še kaka senca barbarskega gospodarstva Azijatov, tako dolgo se bodo po vseh slovanskih pokrajinah od česke šumave do tihega morja, od ledenega morja do sinje Jadre in črnega morja razlegale besede Acerna Klonoviča: „Dvignite se bratje na svet boj, preženite iz svojih pokrajin prokletega zmaja! Uničite gospodstvo sultanovo in dvignite krščanski križ v čast in veljavo!“

Le taka rešitev vzhodnega vprašanja more Slovane zadovoljiti.

Politične stvari.

Nepoboljšljivi so!

V državnem zboru na Dunaji je ustavoverni polž zopet enkrat roge pokazal in kdor je mislil, da so se Herbstovci po zadnjih blamažah in nesrečah kaj poboljšali, lahko je spoznal, kako hudo se je motil. Bilo je to pri obravnavi podpore za moravsko mejno železnico, ki je lastnina zopet ene tistih privatnih družeb, katere so večini „ustavovercev“ tako na srce pri-raščene, da brez vse vesti popusté blagor volilcev in davkoplačevalcev, če le morejo dobiti kako podporo za svoje „dobre prijatelje“, ki so navadno takim družbam načelniki. Tako je bilo tudi ta pot.

Moravska ta železnica je potrebovala 75.000 gld., da je mogla plačati letošnje obresti (kupone). Obrnila se je toraj do vlade s prošnjo, da bi se jej ta denar podelil iz državne blagajnice. Vlada je temu pritrčila in tako je prišla ta reč v državni zbor.

Po prejšnjih praskah Herbstovcev med sabo in z vlado bi bil človek mislil, da se bodo takemu zahtevanju uprli vsi od Herbstu do Kurande, al glej! — vsi so glasovali za vladno predlogo. Pozabljene so bile vse hude besede, ki so jih med razgovorom o Bosni drug drugemu solili. Čeravno smo doživeli uže toliko denarnih polomov („krahov“), so ti gospodje še zmiraj tisti, kakor so bili; britke skušnje, hude zadrege, beda gospodarska in trgovinska — vse to jih ni nič poboljšalo. Njihova vera je ta, da država mora pomagati posameznemu, da se tako more sama vzdržati. Ali čudno! ta „posameznik“ je vedno le eden in isti, — denar, ki se jemlje revnim davkoplačevalcem in daje milijonarjem, pride zmiraj le v roke tistim ljudem, katerim je ustavoverna stranka naklonjena. Res, skoro se človek naveliča na teh ljudéh prazno slamo mlatiti, vsaka svarilna ali opominjevalna beseda je bob v steno, o tem se ustavoverna stranka ne dá več poboljšati. Tu ne pomaga nič, če poslanec dr. Kronawetter še tako živo popisuje bedo in revo, ki se povsod vidi, če pripoveduje, kako davkovski iztirjevalci obrtnikom jemljó celó postelje, če so le par goldinarjev davka na dolgu; takim tožbam se ustavoverci smejejo. In zakaj bi se

ne? „Ta Kronawetter — si mislijo gospodje — je sanjač, naše finančne umetnosti toraj ne razume.“

Prav res čuditi se mora človek, da o sedanji splošni denarni zadregi države in davkoplačevalcev, s katerimi bi se moralo ravno zdaj najbolj prizanesljivo ravnati, ravno tisti gospodje, ki so največ krika delali zaradi potrošenega denarja v Bosni, zdaj brez silne potrebe dadó privatni družbi 75.000 gld. To je pogum, ki nam je nerazumljiv in kakoršnega ne vidimo v nobenem drugem parlamentu.

Grof Andrassy ni dobro storil, da s predlogom o zasedbi Bosne vred ni podal zbornici tudi načrt kake nove železnice v „novi Avstriji“ (kakor se zdaj Bosna imenuje), za katero bi bila država dala bogato poročstvo. Ker se je podpora moravske železnice sprejela, bi se sprejela bila tudi taka železnica.

Večina državne zbornice je uže zarita v nesrečno gospodarsko politiko, tu ne pomaga nobena reč. Le pogledjmo, kaj je zadnjih pet let storila. Če se je naredila kaka postava, je bilo to le na prid kake privatne ustavovercem priljubljene družbe. V to vrsto spada tudi naprava državnih posojilnic, zidanje dalmatinskih železnic, poročstvo za pelsen-prisensko, za dnjestersko, za braunauško-strasswalchensko, za praško-duksensko, za leobersdorfersko, šentpöltensko železnico itd. Druzih popostav narodnemu gospodarstvu v prid ta stranka ni stvarila.

Ogromnega denarja so Avstrijo stale te železnice! Koliko Bosnij bi bili lahko s temi milijoni pridobili si!

Zato naj bodo narodi avstrijski veseli, da gredó dnevi te državne zbornice h koncu; potem naj pa ljudstva skrbé, da si volijo drugačne zastopnike v državni zbor. Skušinj britkih imajo zdaj dovolj, da bodo vedeli, komu je zaupati, komu ne.

Ozir po svetu.

Črtice iz Bosne.

(Dalje.)

V Banjiluki je še vse križem stalo in ležalo; ni bilo dosti drugače kakor na kakem živinskem sejmu na kmetih. Upitje ljudi in mukanje ter rezgetanje lačne živine, ki je večidel noč in dan pod milim nebom se parila in zmrzovala, rožljanje vozov, vojaških in drugih — vse to je človeka tako mamilo, da se ni vedel kam obrniti. Po hišah je bila vsaka luknja najeta, ljudje so skoro drug vrh družega ležali in čepeli; prostora pa je bilo še manj nego druge pote, ker je bilo veliko hiš pogorišče še od zadnjega napada Turkov na našo posadko in bolnišnico; zažgali so jih turčini iz jeze, da so jih naši šrapneli tako naglo razgnali.

Jaz sem brž spoznal, da sem o svojem opravku še vsaj za par tednov prezgodaj sém prišel. Vse je bilo še narobe, nihče ni nikomur nič upal, Turki še vedno niso hoteli verjeti, da bi naši ne bili potisnjeni nazaj, čeravno je Filipovič bil uže blizu Sarajeva, Virtemberg pa marširal proti Livnu. Kristijani so bili prebojzljivi in čeravno so našim stregli in šli na roko kolikor so mogli, so vendar to delali z nekako plašnostjo in vedno molili: „Bože daj zmago vojakom našega novega cara, da nas turški asker (vojak) vseh ne pokolje!“

Ko sem nekoliko ozrl se na vse štiri strani, da bi vedel, kam se mi je najprvo obrniti, mignem Bošnjaku, ki se je bil pred mano ustavil, in ga prašam, če hoče za mano nesti robo ter povedati mi, kje bi mogel dobiti kaj podstrešja. Za prvo je mož pripravljen, gledé družega pa se popraska za ušesi in reče, da on sam uže

več dni ni drugje spal, ko pod kakim vozom; kuča mu je bila pogorela o napadu Turkov. To je sitno, kajti tu na sredi ceste v veliki gnječi vendar nisem mogel bivati, zato ukažem Bošnjaku, naj me spremi do gostilnice, v kateri sem že prejšnja leta bil parkrat prenočil. Menda je bila tudi zdaj ta še edina količkaj spodobna, ker videl sem le prave luknje, po katerih se je večidel točilo žganje, a ne več poštena bosenska „rakija“ (slivovka), marveč prava gnojica, ker je bilo za steklenicami videti večidel kak kriv judovski nos.

„Evo, gospodine!“ — zakriči moj nosač in mi pokaže oblanje — znamenje, da se tu pivo toči. Napis to tudi res kaže in ker sem res žejen, stopim v ne preobširni prostor, napolnjen z vsake baže ljudmi, večidel vojaki, med katerimi je bilo tudi več častnikov. Na steni zagledam tablico z napisom „Lagerbier der Gebrüder Kosler in Laibach“ in ker mi je ta pivarna uže po imenu in blagu znana, naročim si dve posodi — zá-se in za svojega nosača. No, bilo je dobro, tako se ve da ne, kakor po avstrijskih mestih, a pilo se je; tudi še v primeri z drugimi za živež potrebnimi rečmi ni bilo predrago. Mojemu Bošnjaku pa ni nič kaj dišalo, ker je to nenavadno mu pijačo požiral tako, kakor bolnik zdravila.

Ker je več častnikov prihajalo in odhajalo, ogovorim enega (bili so od dalmatinskega polka) in ga poprašam, kako je kaj in ali je okolica uže pomirjena. Pogleda me od nog do glave, potem me praša po imenu in namenu. Ko mu vse to povem, mi reče, naj se najprej oglasim pri stotniku, da ne bom imel kakih sitnosti, ker tu veljá še zmiraj vojaška postava. Toraj ni družega, nego podati se k stotniku, da se izkažem s svojimi pismi. Še vé da je Bošnjak mojo robo nesel za mano. Stotnik ni bil z mano prav nič prijazen, godrnjal je, da ima razen vojaških tudi opravila s „civilisti“ in pregledavši moja potna pisma mi je rekel, naj sam skrbim si za streho in varnost, on nima niti ljudi niti časa, da bi se ukvarjal z mano. V mestu — je rekel — se mi ni bati ničesar, če bom pa po okolici in vaséh stikal, se mi pač utegne kaj zgoditi, za kar pa on nikakor noče biti odgovoren; stanovališče bom težko dobil, ker je vse za vojake uže naprej najeto.

S tem je vsabnil njegovega govora vir, obrnil mi je hrbet in jaz sem šel. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Zdaj, ko je sreberni denar zopet začel izhajati na dan, izvemo, da je do lanskega poletja dunajska banka v svojih hramih imela nad 60 milijonov gold. srebra nakopičenega; od aprila meseca lanskega leta jej je na novo došlo nad 27 milijonov gold. Cela njena sreberna zaloga znaša danes 90 milijonov, med katerimi je 85 milijonov kovanega denarja, 5 milijonov pa srebra v palicah, to je, še ne skovanega. — Tudi v cesarskih blagajnicah se je toliko srebernega denarja nabralo, da ima finančni minister zdaj okoli 25 milijonov gold. na razpolaganje. Ker pa je znano, da veliki trgovci pa tudi mnogi drugi ljudje imajo tolarjev in družega srebernega denarja v svojih kasah zaprtega, se sme reči, da je v našem cesarstvu skupaj za kakih 140 do 150 milijonov gold. srebernega denarja.*

* *Stroški za šole in armade.* Različne države potrosijo od svojih dohodkov za šole in armade te-le zneske: Severna Amerika za šole čez 8 milijonov gold., za armado nekaj čez 5 milijonov, — Švajca za šole čez 3, za armado 4 milij., — Angleška za šole čez 2, za armado 14 milij., — Nemčija za šole čez 2, za armado čez 9 milij., — Avstrija za šole čez

1, za armado čez 5 milij., — Francoska za šole čez 1, za armado 18 milij., — Italija za šole pol, za armado čez 6 milijonov gold.

* *Železnica iz Trbiža v Potablo se bode odprla 1. julija.*

* 5. dne t. m. je 60 let stari jud Mate Walzer, konjski kupec iz Ruskega, v vasi Mielnici v Galiciji umrl. Kar brž so zagnali hrup, da je za kugo umrl. Raztelesenje mrliča po komisiji izvedencev je pa kazalo, da je bolezen navadni antraks bila.

Naši dopisi.

Iz Glamoča v Bosni 1. marca. M. — Naj „Novicam“ danes naznanim tudi kaj družega in ne samo kmetijskega. V okrajih travniških, livanskih in glamočkih se mnogo govori o ustaših, ki hočejo na spomlad zopet začeti kak boj. Nahaja se tu res še mnogo orožja; tako so v Travniku pretekli teden naši vojaki našli mnogo orožja pod deskami skritega, katerega je bilo do 30 tovorov, zraven tega pa tudi dosti municije. In kaj mislite, kako je to orožje le-sem prišlo? Turške žene so vse to orožje pod svojo obleko skrito polagoma tje nanosile, ko so v cerkev hodile in poleg cerkve pod tu nakopičene deske poskrile. Najbrže so Turki nameravali, se v enem času v cerkvi zbrati in vojake napasti, morebiti ponoči. Tudi v naši okolici še vedno kaj orožja najdemo. Serežani svojo službo jako dobro opravljajo in si vse nevarne ljudi in hiše dobro zapomnujejo. Po takem meada spomlad ne bo za Turke nobene žetve, kakor si jo morebiti domišljujejo. — Ker tukaj v Glamoču nimamo nobene kosarne, stanujemo le v hišah, od katerih njihovim posestnikom ob mesecu stanovninu plačujemo. Hiše, katere smo večidel v slabem stanu našli, smo uže popravili tako, da je v marsikateri bivati jako prijazno. Ko bi se tukajšnje hiše lepo popravile, ne dalo bi se lahko lepšega sela misliti od Glamoča. Grič, na katerem stoji to mestice, ni previsok; proti severu, vzhodu in zahodu se razprostira lepa in rodovitna planjava, po kateri se pase neštevilno živine vsake vrste; proti severu se razprostira ova ravnina celih 7 ur daleč, proti vzhodu pa 4 ure in se konča z lepim 2¹/₂ ure dolgim in nad pol ure širokim jezerom, katero poleti navadno popolnoma vsahne. Na zahodni strani bila so še pred dvema letoma lepa bogata sela (vasi), ki pa so pozneje po turški armadi vsa upepeljena bila. Nesrečni prebivalci teh krajev vtekli so v Dalmacijo; zdaj pa, ko so se na vladno povelje zopet vrnili, prebivajo v podzemeljskih luknjah, kjer imajo veliko glada in mraza prenesti. Tako je bila vas Rove, ki je štela nad 60 hiš, od katerih pa dandanes le še dve stojite, vse druge so po Turkih požgane. Tudi se vidijo v tej rodovitni ravnini razvaline neke velike hiše bega Pilipoviča, ki je bila podobna veliki kranjski grajščini, pa je tudi pred 3 leti vpepeljena bila; imenovani beg je pozneje ni več sezidal. Omeniti moram še lepo turško pokopališče pri teh razvalinah, katero je najlepše, kar sem jih v Bosni videl, obzidano je. Ker se grobi tukaj nikdar ne prekopljejo, si je lahko misliti, da je ovo, kakor so tudi druga pokopališča, jako obširno; krog vsacega sela se vidi mnogo velikanskih kamnov, ki so postavljeni na grobih umrlih. Grobni napisi se le malokdaj nahajajo. Ločijo pa se grobi možkega spôla po kamenih v tem, da imajo podobo glave na koncih, ženske pa imajo kamne skoz in skoz enako debele. Umrlim vojakom se navadno na grobni kamen vseka meč in različno pobarva. O pogrebih Turkov čital sem v svoji mladosti v neki slovenski knjižici; ko pa sem prvič sam videl tak pogreb, usilil

Ozir po svetu.

Črtice iz Bosne.

(Dalje.)

Lepa reč! Da je bil stotnik z mano tako kratkih besedi, tega mu nisem ravno zameril, ker je moral res sila veliko posla imeti ne le z vojaki v službi, nego tudi s sitneži, posebno judi, ki so silno nadležni in kjer količkaj morejo, prevzetni in ošabni. Vendar me je bilo vse to tako poparilo, da bi jo bil mahnil najraje proti Gradiški nazaj, če bi bil le kako ugodno priliko dobil. Da za zdaj tu za me ni nobene kupčije, to mi je bilo popolnoma jasno, moja pot je bila sploh zmeta.

„Kamo sada, gospodine?“ — me zbudi iz premišljevanja moj nosač — „ali ne v han?“

„Da, idiva“ — rečem jaz in grem za njim, ki pred mano stopa.

Ali v „hanu“ ni najmanjšega prostora, vse je natlačeno, še celó po veži čepé ljudje ali sedé na svoji robi, jaz ne najdem niti človeka, ki bi bil pripravljen odgovoriti mi na moje vprašanje. Tako se zopet obrnem in postojim pred gostilnico ter si zvijem smodko, katero v usta vtaknem in prižgem. Moj Bošnjak, to videti, postavi mojo robo na tla in si tudi eno zvalja ter jo prižgé. Parkrat spustivši višnjevi dim v zrak se obrne proti meni in me ogovori:

„Čuješ, gospodine, ne zameri, ti si trgovec?“

„Da, sem“ — odgovorim jaz — „čemtu prašaš?“

Mesto odgovora pa zopet parkrat pihne dim iz ust in skoz nos, pa nadaljuje:

„S čim tržuješ? Kje imaš blago?“

„Blago imam domá, ga imam veliko. A tudi kupujem.“

„Kupuješ? Kaj kupuješ?“

„Razno robo, kar se je v tej deželi pridelá.“

„Tudi kože govedi in ovac?“

„Tudi, če jih vredno dobim.“

„In jih platiš gotovo?“

„Gotovo, kedar jih vzamem. Pa zakaj prašaš?“

„Dovoli, gospodine“ — reče Bošnjak in vrže iztelo smodko od sebe — „jaz vem za takih kož mnogo — mnogo, celi kup, za več voz.“

„Kje so?“

„Tam v brdu, vidiš ga!“ S tem pokaže v goro kakih 5 ur daljave in razklada: „Vidiš, gospodine, ono selo, na konci kulo, veliko kulo? Vidiš?“

Jaz napenjam oči, natakmem naočnik, a ne vidim nič ko goro, vse drugo je mojemu očesu nerazložno.

„Ne vidiš?“ — poprime zopet Bošnjak in pomoli roko ter naravna moje oko po nji — „tamo, tamo!“

Naj napenjam oko, kolikor morem, ne razločim nič, čemur se mož strašno čudi. Kar se spomnim svojega daljogleda v prtljagi, ga vzamem ven in nastavim v pokazano mi stran. Res dobro razločim vasico in na koncu hišo bolj belkasto od drugih.

Moj nosač to zapazivši reče: „No evo! tamo je!“

„Dobro, dobro!“ — rečem jaz — „tam je! Ali kaj pomaga to! Spravi mi kože sém, pa ti jih bom plačal po tem, kolikor so vredne in kolikor morem jaz za nje dati.“

„Da bi to mogel, blagor meni! Ali vеди, gospodine, posestnik one kuče je mohamedanec.“

„No, kaj dè to zdaj? Ali si ne upaš k njemu iti?“

„O, da, gospodine, sem bil uže večkrat pri njem, ko sem tje peljal Švabe, pa je bil tudi z nami zaptija (žandar).“

„Potem tako ni nič. Tukajšnji stotnik me je svaril iti brez spremstva iz mesta; če toraj zá te, ki si domač in poznaš ljudi in steze, pot ni varna, bom jaz

še manj silil v očitno nevarnost, če morda še nikakega dobička ne bi bilo.“

„O, gospodine, dobiček, dobiček! Starec dá kože zdaj po vsaki ceni. Nevarnosti pak ni nobene, jaz ti zastavim dušo in raj, da te pripeljem zdravega tje in zdravega nazaj.“

„Reciva, da je res, kar obetaš. Kako pa bom spravil kože le-sém?“

„Starec bo dal konje, ker jih kupiš pri njem, a plačaš tu v Banjiluki.“

Vse lepo! Kaj pa, če — kakor je po zadnjem napadu Banjeluke po turčinih verjetno — naju med potjo napade kaka turška druhal in naju poseka?“

„Ta strah ti je vcepil tvojega cara stotnik, ki ni šel nikdar še sam četrť ure daleč od mesta. A jaz že vidim, da si meni nezaupljiv, kakor Švabi, od katerih si se tega naučil. Tu imaš svojo robo. Idi z Bogom!“

Ves nevoljen zmeče mojo prtljago, katero je bil uže zadel, na tla in hoče iti. Meni se vse to vendar nekoliko čudno zdi, zato ga primem za halino in pridržim rekoč:

„Jaz nisem Švab niti čifut (jud), postoj no nekoliko, da se še zgovoriva. Kako bi šla v ono brdo po kože?“

Mož se vstavi in reče: „Sama ne, vzela bova tretjega seboj.“

„Tretjega? Kdo bo? Tvoj prijatelj?“

„Ne, gospodine, moj neprijatelj, dušmanin.“

„Ej! kako bo to?“ — vprašam jaz ves začuden.

„Vedi, gospodine, tako bo. Tebi, ki si švabsko oblečen, ni varno hoditi samemu, in če sem jaz s tabo, ne bo bolje, od daleč utegne prileteti krogla in oba sva na tleh. Zato bo šel z nama Mustafa-Hadži.“

„Kdo je ta Mustafa-Hadži?“

„Ej, jej, gospodine, saj si uže katerikrat slišal ali bral o kakem „hadžiju“! Mohamedancem je to svet človek, pa tudi slepár, pa se ga vendar nobeden ne bo lotil, da bi mu kaj žalega storil.“

„A, dá, se uže spominjam. Pa kaj, če naju ta v nevarnost spravi?“

„Nič se ne boj, gospodine! Ti imaš revolver, jaz mu bom to povedal in rekel, da bo v tleh pri prvem strelu, ki bi bil nama namenjen od koder koli. Starec je suh, pa bi vendar svoje kosti še rad po svetu nosil, dokler mu Mohamed dovoli, zato ti prisežem pri svoji blagi majki — Bože jo imej! — da bova za njim šla varna, če tudi skoz celo trumo turčinov. Boš že videl, kaj bo med potom počenjal.“

Ta reč se mi je res verjetna zdela in tudi moj nosač zanesljiv. Zato ga prašam le še:

„Vse dobro! Ali kje imam poroštvo, da si tudi ti zanesljiv, da me ne bodeš dregnil in potem s hadžijem delil mojega denarja?“

Pri teh mojih besedah se sključi mož na kolena, vzdigne roki in reče:

„Naj mi postane vsa deca poturica, naj beg posili mi vse hčere in moje razmesarjeno truplo naj požro psi, če te hočem goljufati. In da boš mi še bolj gotovo zaupal, evo! tu imaš v zastavo edino mojo svetinjo, katero mi je dala majka na smrtni postelji.“

S tem mi podá srebern šmarni tolar na nitki, ki ga je imel krog vrata. Jaz se branim tega in rečem: „Vem, da ti je to najdražja zastava, a če bi jo jaz vzal in vendar-le bil ubit, ti pa ne, mi jo lahko snameš in jo zopet imaš.“

„Nikakor, gospodine, ta svetinja bi mi, če te goljufam, razbeljena predrla prsa in moja mila rajnca majka bi je prišla nazaj iskat in bi mene tlačila do srede zemlje.“

(Dal. prih.)

rekli, tudi ne v obziru izbornosti. Združili so se v lepem soglasji: Rusi, Malorusi, Čehi, Slovaki, Sloveni, Hrvatje, Srbi in Bolgari, ter pokazali, kaj se doseže „viribus unitis“. Nam je ta dušni proizvod naših mladih narodnjakov veselo znamenje o srečnejši bodočnosti slovanskega slovstva, in, ker je — kakor smo čuli — utrjen „almanahu“ život, se nam je nadejati v bodoče še čvrstejšega sadu. Oskromen prostor „Novic“ ne dovoljuje, da bi se pisalo obširnejše o tej zanimivi knjigi, zato izrekamo le kratko svojo in nekaterih domoljubov sodbo: da so se namreč gospodje pisatelji vrlo dobro ravnali po Göthejevem svétu: „Wer vieles bringt, wird manchem etwas bringen“, in da se zaradi tega nahaja v vseh omenjanih narečjih slovanskih obilo zrnovitih leposlovnih proizvodov v prozi in vèrzih iz perés najodličnejših mlajših in starejših slovanskih pisateljev. S tem smo mnogo rekli. Iz vrste slovenskih literatov so poslali „almanahu“ svojih spisov poleg drugih tudi duhovita gospá Lujiza Pesjakova, gg. Fr. Zbašnik, iz „Zvona“ po svojih izvrstnih pesmih dobro znani „X.“, Fr. Podgornik in V. Eržen in v bodoče se broj naših sodelovcev gotovo pomnoži. „Slavjanski almanah“ se dobiva na Dunaji pri Radiv. Pozniku, VIII., Florianigasse 17. Cena mu je 1 gld. 60 krajc.

Jos. Charpentier.

* *Spisak naklade knjižare braće Jovanovića u Pančevu, kao pregled njezinog petogodišnjeg nakladnog rada priredjen povodom navršenog broja od 100 dela. U Pančevu 1879. 8°.*

Ta elegantno tiskana knjižica, katera sicer ne spada v slovstvo, nego v knjigarsko biblijografijo, nam svedoči o živahnem dušnem napredku vrlih bratov Srbov. Brata Jovanovića naznanjata v „proslavu“, koliko težavno je njima bilo, ustanoviti svojo tiskarno v Pančevu itd., a vendar se je izdalo navzlic vsem ovéram v petih letih 100 del pedagogičnih, matematičnih, prirodoslovnih, zemljepisnih, vérskih, filozofičnih, lepoznavanskih, jezikoslovnih in drugih, in sicer v 261.900 iztisih, zatorej povprek brojeno vsako leto okolo 52.400 iztisov! To je lep broj in najboljšje spričevalo bratom Jovanovićem, da je njiju „firma“ solidna, zategadelj opozárjamo osobito vse tiste naobražene Slovence na ta zavod, katerim je pri srci srbsko slovstvo, kajti lahko so si pri svojih naročilih v svesti, da se jim naglo in kolikor moči v ceno postreza. Mi želimo solidnemu knjigarskemu zavodu bratov Jovanoviće v najboljši vspeh. Altius semper!

Jos. Charpentier.

* „*Dragoljubci*“ je ime knjižici, katere 1. zvezek pride maja meseca na svitlo. Vredništvo „Vrtčevo“ naznanilo prvega tega zvezka spremlja s sledečo prošnjo: „Pri tej priložnosti obnavljamo svojo prošnjo do vseh slovenskih rodoljubov, posebno pa do naše čast. duhovščine in ljudskih učiteljev, naj delajo na to, da se nam toliko potrebna knjižnica za mladino ustanovi. Začetek imamo s prvo knjižico „*Dragoljubcev*“, a nadaljevali bomo stvar le tedaj, ako se prvega zvezka toliko razpečá, da se pokrijejo vsi naši troški. V izgubo delati ne moremo. — Prvi zvezek „*Dragoljubcev*“, obsezajoč krajše pripovedi za našo malo mladino, stoji trdo vezan s poštnino vred samo 40 kr., kdor se namreč do 1. maja za-nj oglasi; pozneje bo knjižica stala nekoliko več. Naročila naj se pošiljajo na

uredništvo „Vrtčevo“

v Lingarjevih ulicah hiš. št. 1
v Ljubljani.

Ozir po svetu.

Črtice iz Bosne.

(Dalje.)

Trgovec je kakor lovec: čim večja nevarnost, tem bolj ga mika. Mene je nekoliko jezilo to, da me je potovanje do zdaj uže toliko stalo, a nisem imel prav nobenega materijalnega dobička od njega. Zato sem po kratkem premišljevanji odločil se za to, da grem s svojim Bošnjakom do sela, naj bo že kar koli. Skonca sem mislil denar, kar sem ga imel pri sebi, do malega pustiti tū kje v Banjiluki in sem mislil uže na menihe trapiste, pri katerih sem enkrat v prejšnjih časih uže bil in so mi dobro postregli; al zdaj je bila tudi ta družba nekako razpršena, razen tega so imeli sila opraviti z bolniki in ranjenci, katerih je bilo od zadnjega napada turškega še več pri njih ostalo. Slednjič se mi je skoro eno in isto zdelo, če me ubijejo, ali imam denar ali ne, zato rečem svojemu nosaču, naj le gre po „hadžija“ in se ž njim zgovori zarad plače.

„I, ne, gospodin“ — pa reče na to Bošnjak — „z mano samim ne bo šel: Idi ti z mano v njegovo kočo, saj je tako tik pota.“

Napotiva se toraj skoz mesto in unkraj brvi čez Vrbas stopiva v jako ponižno hišo, pred katero splaši moja osoba nekoliko silno umazanih otrok, da se brž na vse kraje razkropé in poskrijejo. Na pragu nizke kočje zaupije moj spremljevalec:

„Hej, čuj Ali-hadži, če si doma, prinesi svoje svete in suhe kosti sem na svitlobo, da jih vidi efendi (gospod)!“

Notri v hiši se začuje neko grčanje, a kmalu se pokaže dolga, strašno suha oseba v povaljani turški obleki z belim turbanom na glavi — znamenje turškega duhovnika. Mojega spremljevalca pogleda s silno zaničljivostjo, za kar se pa ta čisto nič ne zmeni, mene pa z nekako radovednostjo, in praša:

„Kaj želiš od mene, tujec?“

Mestu mene odgovarja moj Bošnjak precej močno:

„Čuj, ti prerokov hlapec! Ta gospod, podložnik novega, zdaj tudi mojega in tvojega cara, želi od tebe, čeravno ti to lahko ukaže, da mu boš vodja in straža v ono selo in nazaj. Lahko bi to od tebe zahteval zastonj, a je tako milostljiv, da ti hoče dati bakšiš (darilo), ako naju srečna nazaj pripelješ.“

Tem besedam jaz prikimam, hadži se zgubi zopet v tmino svoje hiše, iz katere zdaj pokuka par zakritih ženskih obrazov, in kmalu pride nazaj z dolgo palico in molekom (paternoštrom) za pas zataknenim. Za „bakšiš“ se kmalu zmenimo, jaz obljubim še več nego hadži zahteva, če bomo dobro opravili in nas bo srečno nazaj pripeljal. Hadži je zadovoljen, prikima in jame stopati pred nama. Tako pridemo kmalu z Banjeluke in zavijemo na postransko pot, ki pa je le borni stezi podobna.

Tu pak ustavi moj Bošnjak turčina, potrkavši mu na rame, in mu reče:

„Vedi, ti prerokov slepar, goljufal ali v kako past zapeljal naju ne boš! Jaz vem, da si ti znanec lopov (tolovajev) in njihov dober prijatelj in veš vsa znamenja njihova. Čuj! Ti boš korakal pred nama in s svojo palico dajal znamenja, da smo vsi trije romarji, ki gremo molit na grob kacega tvojih svetnikov. Zato boš nesel svojo palico vedno v roki in se opiral na njo, a nikdar je ne boš pustil na tla pasti ali celó jo kvišku vzdignil. Če se bo kaj tacega zgodilo, boš imel isti hip moj mož med plečami in tega efendija revolver ti bo še prej pomagal k preroku. Si čul to?“

Turčin prikima in korači dalje, jaz pa z Bošnjakom nekoliko postojim, na videz prižigovaje si smodko, in ga prašam, zakaj ga je tako pridušil.

„Čuj, gospodin“ — odgovori — „s tem sem mu pokazal, da vem skrivna znamenja turških tolovajev. Dokler je ta slepar z nama in se obnaša tako, kakor si zdaj slišal, da sem mu ukazal, ne bo nihče streljal po nama, čeravno sem prepričan, da so grmi ob onem-le rebbru jih polni. Če bi pa on pustil, da mu pade palica iz roke, ali če bi jo celó kviško vzdignil — kar bi storil takrat, ko bi v grmovji zagledal puške lopov, bi se te puške gotovo sprožile proti nama. Zato morava po goščavi biti mu tik za petami in jaz mu bom ukazal, da se ne sme nazaj ozreti, če se ozre, se bo sprožil tvoj revolver“.

„Je li to tako nevarno?“ — vprašam jaz in postojim, ker svoje kože bi vendar ne bil rad zastavil za živinske kože.

„Ej, ne, gospodin“ — odgovori mirno — „to je le previdnost in strah za tega hadžija. Jaz bi skoro stavil, da bi se nama tako nič ne zgodilo, ker so turčini preveč preplašeni; ali bolje je bolje, hadži bo nama ne le za varstvo v vasi, marveč bo tudi onega turka na vso moč pregovarjal, naj ti dá kože, in dobil jih boš prav vredno, zato sem ti porok. Le preveč vredne se ti ne smejo zdeti, — pa saj to sam znaš, ker si trgovec.“

V tem doideva zopet hadžija, ki je širokih korakov pot pod sabo pobiral. Kmalu smo jeli iti v breg in meni je bilo prav težko dohajati turčina in mojega Bošnjaka, ki je bil prvemu vedno za petami. Jaz sem večkrat skušal spustiti se v pogovor s turčinom, pa ta ni bil nič kaj vljuden, dajal je le kratke odgovore, čeravno mu je Bošnjak pridno pravil, da zdaj polomesec ne bo več vladal križa in da je s turškim gospodarstvom pri kraji, toraj bo moral uže tudi on odvaditi se misli, da je vsak kristjan pes. Na vse to je hadži odločno prikimal (Turek takrat, kedar kaj zanika, prikima, kedar pa pritrdi, odkima) in nekaj mrmral, kar je neki bila huda kletev, za katero se pa nisva brigala.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* Sveta dežela judom zastavljena. V časniku „Luth. Kirchenzeitung“ beremo to-le: „Ko je nedavno baron Rothschild Turkom 200 milijonov frankov posodil, mu je sultan moral celo deželo Palestino zastaviti. To je gotovo za jude, kateri že davno po tem hrepenijo, da bi se ondi naselili, jako važna dogodba. In res že velika množica judov se tje preseluje in kakor neki angleški časnik poroča, pričinja se prerokovanje o skupščini „naroda božjega spolnovati“. — Ker ravno sedaj iz Dunaja preganjajo mnogo oderuhov z judovskimi imeni, je po takem za te preganjance dobro skrbjeno, kajti oni morejo nemudoma se preseliti v obljubljeni deželo.

* Novi dokaz „povzdige narodnega gospodarstva v Avstriji“! Cinkov rudnik glasovitega nekdanjega poslanca Brandstätterja v Pohorji, katerega vrednost je rudarski svetovalec Beust, brat avstrijskega poročnika v Parizu, na 1 milijon gold. cenil, in kateremu je ministerstvo 60.000 gold. posojila dalo, je bil 21. dne u. m. v last trgovcu Pirhanu prodan, katerega je pri javni dražbi za 50, reci petdeset goldinarjev kupil, — more li kaj boljšega dokaza onega švindelnarja biti, ki so mu imé „des volkswirtschaftlichen Aufschwunges“ dali!

* O osnovi srednjih šol v Bosni se poroča dunajskem časniku „Vaterland“ iz zanesljivega vira sledeče:

„Vlada namerava v Sarajevu napraviti gimnazijo, katera se ima odpreti uže prihodnje leto. Organizacijo te gimnazije ponudila je profesorju c. kr. akademične gimnazije gosp. Šumanu, ki je rodom Slovenec in je pred prestavo na Dunaj, bil profesor gimnazije v Mariboru. Al on se neki do sedaj ni še odločil, da prevzame ono težavno nalogo; učitelji bi imeli se vzeti izmed Slovencev in Čehov.“ — „Obzor“ temu poročilu dodaja sledečo opazko: „Mi lahko razumemo zadrego Šumanovo, ker, če se v Bosni in Hercegovini hočejo dobre šole osnovati, ne smejo se gimnazije ustrojiti po kalupu avstrijskih gimnazij, ampak po potrebi dotičnih dežel, teh potreb pa je treba se poprej priučiti v deželi sami, kjer se gimnazije imajo ustanoviti. Vrh tega pa ne bodo zadostovali učitelji Slovenci in Čehi, ki nekoliko časa potrebujejo za naučenje hrvatskega jezika, ki je tudi jezik naroda v Bosni in Hercegovini.“

* Hadži Loji, znanemu vodju turških ustašev, ki se nahaja v sarajevski bolnišnici, so uni dan zdravniki odrezali nogo. Hadži Loja se je dolgo branil te operacije, a naposled se je vendar udal in tako je v znamenje svoje „hrabrosti“ dobil — leseno nogo.

* V Carigradu je taka lakota, da se bojijo velikega upora, če se stvar kmalu na bolje ne obrne. Vlada peke, da morajo v izgubo kruh peči, sili z obljubo, da bode jim pozneje izgubo povrnila. Patrole hodijo po mestu, da se lačni postopači ne zbirajo, in kakega hrupa ne počno. Posebno pribegli muhamedanci veliko trpijo, ker nimajo od ničesa živeti.

Naši dopisi.

Iz Glamoča v Bosni 28. marcija. M. — Vse kaže na to, da naš kranjski polk v Livnu ostane. Deseti lovski batalijon ide v Bogojno, od katerega pride jedna stotinja v doljni, jedna pa v gornji Vakuf. Brigadir naš gosp. general Latterer kmalu Livno zapusti in se v Trst podá. Da nam to ni prijetna novica, razume se samo po sebi. Vendar se nadjamo lepšega življenja zato, ker vedno več Avstrijancev le-sem dohaja, ki nam vseh potrebnih reči donšajo. Tudi so se že kavarne napravile, v katerih se nahajajo različni časniki, katere jako radovedni prebiramo. — Včeraj imeli smo tukaj volitev občinskega predstojnika. Izvoljen je bil Golub Kalaba, vinski trgovec srbskega zakona, njegov namestnik pa je Ahmed beg Pilipović; ne ta ne uni pisati ne ume. Občinski pisár je mlad Dalmatinec z imenom Terko Taburno iz Splita; služba njegova ni ravno pretežavna; imenuje se biležnik s 50 gld. mesečne plače. Tudi so izvoljeni 4 kolonisti (panduri), od katerih sta 2 zmirom v občinski pisarni. Občina glamoška ima povelje, mostove in poti popraviti, a le z nevoljo ta dela dovršuje, kajti pred našim prihodom to ni bilo v navadi.

V Gorici 6. aprila. — Ali je imel moj zadnji dopisek (v št. 14. „Nov.“) glavo, ali ne, — ne vem, pač pa mu je po poti v Ljubljano prirastla noga, ki ni njegova, ker 25. marcija ni dopisnik po Solkanu hodil.*) — Pretekli ponedeljek je „L' Isonzo“ zopet začel izhajati. In, kako se ponaša sè svojim vstajenjem! — Te dni so v drugo zaprli nekega Cesciutti-a, tovaruša tistih politiških vjetnikov, o katerih sem uni pot povedal, da so jih odpeljali v Gradec. Cesciutti je bil — položivši kavcijo — začasno izpu-

*) Le „error loci“ bila je ona notica iz Solkana, ki bi bila, kakor „— in pa nova vrsta kaže“, priti pod „gospodarske novice“.

Vred.

Slovanska glasha.

* Gosp. A. Hribar v Gorici, naš neumorni skladatelj, je izdal dve lepi skladbi „Slavjanka“ mazurka in „Slovenka Ivanka Ipavska“ za dvospev in moški zbor, ki se dobivate pri skladatelju po 20 novčičev. Slovenci in prijatelji narodne glasbe, društva in pevski zbori, sezite po ličnem delu; melodija je kaj lepa, posebno, „Jaz nisem Talijanka“, ki dela vso čast glasbi. Podpirajmo domačo umetnijo, da se bode tudi mlajšim močem pomagalo na javno polje.

* Južno-slovjenske narodne Popievke. Večim ih dielom po narodu sam sokupio, ukajdijo, glavirsku pratnju udesio, te izvorni im tekst pridodao Fr. Š. Kuhač. II. knjiga, I. svezka. U Zagrebu 1879. Tiskara i litografija C. Albrechta. — S tem zvezkom započimlje se drugi svezak narodnih popevk, ki obsega 102 popevki hrvatski, nekoliko slovenskih in bolgarskih. Preporučamo rodoljubom veliko poduzetje Kuhačevu, koje služi na čast Slovanskemu narodu.

Politične stvari.

Kaj hoče Avstrija pri mešani zasedbi vzhodne Rumelije?

Znano je, da se je pri berlinskem shodu Rumelija, to je, dežela unkraj Balkana, odcepila od Bolgarije in so velike oblasti razsodile, da ima ostati še pod turškim gospodstvom. Prebivalci, Bolgari, so brž vprli se temu odcepu ter celó prijeli za orožje, da bi dosegli to, česar želé, namreč združenje z brati takraj in unkraj Balkana, ker ne marajo biti odtrgani drugi od drugih. Uže se je ustaje plemen jel širiti po deželi, ustajnikov čete so se množile ter iz višav macedonskih spuščati se začele v dol nad Turčina, ki je po odhodu Rusov zopet zasedel deželo. Z nova bi se bili toraj boji pričeli, kakor so bili pred rusko vojsko v Bolgariji, Bosni in Hercegovini, kar so zopet evropske oblasti ustopile se pred ustajnike ter prepovedale ustajo, češ, da gredó raje same skupno ondi mir in red delat. Vzlasti je Rusija krepko stopila na noge in njena beseda je obveljala, ker Bolgari njej še največ zaupajo. Tako so ustajniki odložili orožje, svojo reč pa izročili Rusiji z zaupanjem, da bo uže ona skrbela za to, da se jim ne bo krivica godila ter pomagala jim do njihovih pravic.

Tako je bilo sklenjeno, da bodo vzhodno Rumelijo zasedle evropske oblasti skupno. Turčija sprva ni hotela nič vedeti o taki skupni zasedbi, rekši, da bo uže sama ugnala upornike ter deželo vredila po drugih evropskih deželah. Al evropske vlade vedó, da Turčiji za to manjka resne volje pa tudi moči, zato so pritiskale in le pritiskale tako dolgo, da je Turčija vdala se njihovim volji.

Zdaj smo toraj pred zasedbo Bosne po mešanih armadah množih evropskih oblasti. Al veliko vprašanje je to: bo li taka zasedba mogoča in če se vsa ta reč ne bo razbila, kakor se je razbilo že marsikaj, kar so evropski diplomati o Turčiji skovali. Pa tudi — če se ta zasedba Rumelije izvrši, je vprašanje, komu bo koristila, komu škodovala in kak bo njen konec.

Ker med oblastmi, ki imajo svojih vojakov in svojega denarja dati za skupno zasedbo Rumelije, je tudi Avstrija, zato nas vsa ta reč prav zeló briga. Kakor smo bili vneti za zasedbo Bosne, ker smo videli, da se ima vršiti v prid turškemu Slovanom, pa tudi Avstriji sami, tako malo nam je všeč sedanji Andrassyev na-

men, ker za zasedbo Rumelije ni ne teh in ne onih razlogov.

Čemu naj gredó avstrijski vojaki za avstrijski denar v Rumelijo? Edini pravi razlog, h kateremu nas vodijo izjave raznih vladnih časnikov, je ta, da Avstrija ima še zmiraj tisto politiko, da se morajo ovirati prizadeve južnih Slovanov za skupičenje vsega slovanskega naroda. To je res čuden povod, tem čudnejši, ker ga odobrujejo neki še celó take evropske države, ki obstojé in so močne postale le po združenji enega naroda v trdno celoto, kakor Laška, Nemčija in Francoska. Tu nam je pač dovoljeno vprašati: Kako morejo ravno te države podpirati načrt, po katerem naj ostanejo raztrgane dežele, ki so uže po sto in sto let lastnina enega naroda? In dalje: kako bi privolili narodi teh velikih oblasti v to, da tuje vlade branijo narodu na Balkanu združiti se? Je mar ljudoljubje našega stoletja le za zahodno Evropo, za vzhodno pa ne? Po naših mislih in nazorih je za obojno, zato še ne moremo prav verjeti, da se bodo evropske vlade tega res podstopile, kar so zdaj sklenile. Pomisliti je namreč še tudi to, da takim skupnim armadam res ne bo težko noter iti, pač pa zeló težko iti zopet ven. Vsi ne bodo mogli iti in vprašanje bo, kdo bo šel, kdo ostal.

Andrassy se pri tem morda drži starega pravila Avstrije: „*divide et impera*“, in misli po tem tudi tukaj vjeti kaj. Toda le počasi! Če bodo šli drugi v Rumelijo, šli bodo tudi Angleži. Znano pa je, da se je Angleža, če se kam vaede, sila težko znebiti. Anglež je kramar, toraj se bo tudi v Rumeliji najprvo poprijel kupčije in jo skušal potegniti ná se. Naši vojaki so pač taki junaki, da se Angleži ne morejo meriti z njimi, al trgovina in industrija naša se ne more meriti z angleško, to bi moral grof Andrassy najbolje vedeti.

Za unanjo avstrijsko trgovino mi toraj ne moremo v Rumeliji ničesa pridobiti, v političnem obziru pa toliko, kolikor smo pridobili v Šlezvig Holštajnu, ko smo se s svojimi tje poslanimi par tisuči mož zamerili Prusiji, kar smo par let pozneje drago plačali. Dobiti toraj ne moremo nič, da bi pa naši vrli vojaki v Rumeliji služili za gole žandarje drugim, tega pač ne zaslužijo in težko se bo našel kak poslanec narod zastopajoč, ki bi dovolil denar za stroške takega Andrassyevga pustolovstva.

Taka politika ne meri na mir Evrope. Do pravega in trdnega miru more Evropa priti le, če podpira vsako prizadevanje, čegar namen je: združiti enake narode. Trdne države so le tiste, v katerih so narodi zadovoljni. Zadovoljni pa morejo narodi biti le, če imajo vse svoje pravice, in te morejo imeti le, ako so združeni, ne pa raztrgani in raztrešeni med drugimi narodi. Tako je na Laškem, na Francoskem in tudi Nemci niso dali miru, dokler niso prišli vsi pod eno vlado.

Ozir po svetu.

Črtice iz Bosne.

(Dalje.)

Daljna pot do brda ni bila toliko mikavna, kolikor težavna. Večkrat smo šli po nizkem grmovji, a mene je bil uže popolnoma popustil strah, kar sem ga o začetku še imel. Vreme je bilo prijetno, le nekoliko vroče in razgled na Banjoluko in Vrbasovo dolino krasen. Po glavni cesti je bilo videti skoro nepretrgane dolge rajde vojakov in voznikov, ki so proti Varcarevu šli za našo armado, in večkrat sem videl neizrekljivo strupen pogled najinega hadžija v dolino.

Na nekem kraji pa me Bošnjak nenadoma ustavi ter pokaže v goščavo.

„Evo, jih vidiš?“

Jaz vprem svoje oko tje, kamor mi njegova roka kaže, a ne razločim družega ko drevje. Vendar primem revolver. A Bošnjak reče:

„Nič se ne boj, so še predaleč, ne bo jih sém. Hadži jih je zapazil, a dal jim znamenje, da smo mirni ljudje. Tudi bomo mi prej v selo prišli, nego oni do nas.“

„Kaj pa v selu? Se nama tam ni nič bati?“ — poprašujem dalje.

„Ne, gospodin, selo je krščansko, le dve turški kuči ste v njem. Turčin si zdaj več toliko ne upa, se boji hudega maščevanja.“

Še kakih dvajset minut hoje, pa smo v selu. Hiše so večidel revne, prebivalci pa tudi slabo oblečeni in umazani. Hadži ponosno koraka pred nama, ne ozre se ne na levo ne na desno, moj Bošnjak pa tu pa tam spregovori kako besedo s kakim seljanom, ki vzlasti mene radovedno gledajo.

Na konci sela postoji hadži in naznani, da smo na mestu. Moj Bošnjak mu ukaže iti naprej v konak (hišo) in naju naznani gospodarju. Hadži gre in se vrne kmalu rekši, da naju gospodar pričakuje, naj le stopiva v kučo. To je bilo ne preobširno, po naših poimih celó revno in zanemarjeno poslopje, v primeri z drugimi kočami pa vendar še gosposko. Gospodar, uže bolj priletan človek s sivo brado, nas sprejme po turški navadi hladno in praša hadžija, čemu je pripeljal Švaba v njegovo hišo. Ta pové moj namen, turčin prikima, se vzdigne s plahte na tleh, na kateri je prej sključen čepel s čibuka pušeč, nam migne in gre pred nami s sobe ter nas pelje čez dvorišče v shrambo, kjer je velik kup suhih kož, veliko jih pa tudi še visi po drogih.

„Koliko šteješ za to robo?“ — praša potem prav ponosno.

„Dovoli, da jo prej natančneje ogledam“ — odgovorim jaz in začnem pregledovati, moj Bošnjak pa pazi pridno na hadžija in turčina. Kože se mi zdé dobro ohranjene, čeravno le srednja roba, zato obljubim toliko za vse skup, kolikor se mi je zdelo, da morem dati. Turek pa odločno odmaje ali prikima z glavo ter reče: „hajdimo, ne bo nič!“ Zdaj pa prične hadži svoje delo in res čudil sem se njegovi zgovornosti, čeravno nisem vsega razumel, ker je govorico preveč s turškimi besedami mešal. Rotil je turčina pri imenu preroka in vseh turških svetnikov, da na naj dá blago, kar najprej more in za vsak denar, kajti če pridejo drugi „kavri“ ali celó „asker“ avstrijskega cara, mu bodo vse vzeli in požgali. Turčin je kmalu nekoliko ostrašen, nekoliko omehčan in ko hadži to zapazi, se obrne do mojega Bošnjaka rekoč mu, naj tudi jaz nekoliko primaknem. Po daljem besedovanju se res zmenimo tako, da je kup sklenjen; nekoliko kož ima brž z mano peljati se v Banjoluko, drugi del pa prihodnji dan. Plačam pa jaz v mestu blago, kolikor se mi ga pripelje.

Po vsem tem dá prinesiti turčin kave, pipe, nekaj jedil, slednjič tudi nekaj butelj vina; zadnjega se hadži brani, češ, da je pravovernim strogo prepovedan, a „gazda“ ga pomiri rekoč, da je to le boljše sorte rakija, ne vino, in tako je tudi on pil. Moj Bošnjak je ostal zunaj, ker njemu ni bilo dovoljeno biti med nami. Sedeli smo po turški šegi, kar je bilo meni silno neprijetno. K sreči so bili trije vozički kmalu naloženi in tako odrinemo, ko sem jaz dal primerno aro. Vozniki so bili kristijani, a vodja njih gospodarjev sin, okoli 30 let star mladenič precej trdnih kosti in ne neprijetnega obraza. Orožja ni imel nič, ker je tudi tu sem prišla zapoved, da ne sme nihče orožja nositi in so jim ga bili naši menda uže pobrali. Mladi Turek

skonca ni bil nič kaj zgovoren, pozneje pa, ko je spoznal, da znam dobro srbski jezik, je spustil se z mano v pogovor, kateremu se je pridružil slednjič še hadži — morda zarad tega, ker je bilo močno vino precéj zeló prijelo se ga. Le Bošnjak moj je šel molcé za nami, pa je pazljivo oziral se na vse strani, ko smo po kameniti in razriti poti počasi pomikali se proti Banjoluki. Vprega voz, pri katerih ni nobenega žeblja, marveč vse goli les, so bili voli in krave, toraj je šlo vse sila počasno. (Kon. prih.)

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iskren zagovornik.

Slavohlepnost je huda strast. Človek, ki jej je vdan, ne izbira ravno pripomočkov, po katerih bi jo dosegel. Zato se je večkrat že pripetilo, da je bila ne le njemu, ampak veliko več še drugim v škodo ali celó v pogubo. Resnico tega naj dokaže tudi dogodba, katero sem doživel o svojem službovanju.

Bil sem pri deželni sodnji v G. preiskovalni sodnik. Takrat se je zgodilo nekaj, kar je vse mesto spravilo na noge tem bolj, ker se je vršilo o belem dnevu in v sredi mesta.

Pri trgovcu M. je bil služabnik Burgar, star uže čez 50 let in pri hiši uže v službi čez 30 let. Zavoljo njegove pridnosti, natančnosti in zanesljivosti mu je bil gospodar uže večkrat plačo povišal, tako, da je o tistem času vlekkel uže lep znesek na leto — brez posebnih daril, ki so mu dohajali zavoljo njegove postrežljivosti in zvestobe. Ker je bil razen tega zeló varčen, si je bil nekoliko prihranil, tako da je s svojo rodovino, dvema hčerkama in sinom, pošteno in prav dobro živel. Hčeri ste bili o tistem času ena 18, druga 16 let stari, sin pa je bil v četrti latinski šoli. Starejša hči je po smrti matere, ki je bila pred tremi leti preselila se na oni svet, domá gospodinjala, pa je imela uže ženina, s katerim bi se bila poročila brž, ko bi bil nastopil kupčijo očetovo, kar se je imelo zgoditi v par mesecih.

Gospod M. je svojemu vseskozi skušenemu služabniku zaupal več, kakor komurkoli med svojimi ljudmi. Zato ga je pošiljal z denarjem ven in po denar, ni ga bilo tako velikega zneska, da bi mu ga ne bil zaupal. Burgar je tudi vselej vse natančno in naglo opravil, njegova poštenost je bila znana po vsem mestu.

Nekega dne ga pošlje k drugemu trgovcu z računi in menjicami, za katere je imel dobiti 4000 gold. Ta denar je moral M. poslati še isti dan po pošti naprej, zato je rekel Burgarju, naj se danes še posebno podviza, da pošta ne bo prej zaprta. To je bilo ob treh, ob štirih bi bil Burgar uže prav lahko nazaj prišel, ker oni trgovec je isti dan imel toliko in še več gotovine domá. Al ura teče in teče, bíje pet, bíje šest, še uro časa za pošto. Ker je trgovcu zeló ležeče na tem, da gre še to noč denar naprej, pošlje slednjič učenca poprašat k omenjenemu trgovcu, je li Burgar bil tam in prejel denar ali ne.

Poslani deček pride kmalu nazaj s sporočilom, da je Burgar dobil ves denar uže o poli štirih in odšel z njim. Izplačal mu ga je bil blagajnik.

„Hm, hm“ — pravi M. — „kako je to, da ga še ni nazaj? Saj je sicer vselej bil natančen. Čudno!“

Potem pošlje dečka na dom poprašat, če je Burgar

diti. To smo uže omenili, ko smo rekli: Komu ni jasno, da so največe zadeve domovine: vera, narodne pravice in družbinski interesi odvisni od volitev, da je toraj vse ležeče na tem, ali pridejo na krmilo vrli ali nesposobni možje. Da! vaša biša, njiva, vinograd, družina vaša z otroci in vnuki vred — vse je odvisno od volitev. Kako bi toraj volitve ne bile najvažnejša vestna dolžnost!

„Kaj naj toraj storimo s svojo volilno pravico?“ bo morda kdo prašal. Še enkrat rečemo: „te pravice se mora vsak poslužiti, to je: voliti mora in prav voliti, ne napačno.“

1. Voliti moramo. Pravica ta nam je dana za blagor domovine, katero moramo po božji naredbi ljubiti in služiti jej z vso požrtvovalnostjo. No, če prav volimo, jej lahko najbolje služimo. Kolikokrat uže ni en sam glas pripomogel najboljšemu kandidatu do večine! Ako bi mu pa tega glasú prav treba ne bilo, da bi bil izvoljen, vendar močnejša večina dá njegovi izvolitvi več veljave in važnosti. Ravno tako vsak vé, da je večkrat tudi le eden glas pripomogel nevrednemu do zmage. Kolikokrat so nastali najhujši nasledki uže samo iz tega, da najboljši meščani in državljani niso marali voliti! Kdo je strašno moritev o veliki francoski revoluciji ukazoval? Manjšina, to je, nekoliko krvoželjnih trinogov; a ti so prišli do večine le zavoljo tega, ker so, žalibog! dobri ljudje zdržali se volitev.

2. Voliti pa moramo prav. Zato treba volilcu, da postopa resnobno in po prepričanji. Ker je vse, kar nam je drago, vera, rodovina, narodnost, odvisno od te važne dolžnosti, volilec ne sme brigati se za osebne interese, sorodstvo (žlahto), strankarstvo in prijateljstvo. Voliti mora najboljšega, najpoštenejšega, kateremu je vera, narod, rodovina in domovina draga. Le taki možje so vredni naših glasov in takim jih ne moremo odreči, ako nočemo grešiti zoper svojo vest, narod in Boga.

To so resni nauki, ki nam jih daje vera in pamet; primerni so za vsak čas, za vsak kraj. Naj se širijo po vsaki deželi, da se jih ljudje spominjajo, kedar pride ura in čas, ravnati se po njih!

Naj rodoljubi naši kakoršnega koli stanú, ki imajo zaupanje pri ljudstvu in upliv do njega, uže danes postanejo nadzorniki v svoji okolici, da nam sovražniki ne vsejejo ljulike med pšenico!

Socijalne stvari.

Je li treba predrugačiti postavo,

po kateri se zadnjih deset let vojaki nabirajo v našem cesarstvu?

Enoglasni odgovor na to vprašanje je, da je predrugačenja te postave treba, katera je bila leta 1868. za Avstrijo in Ogersko ukrenjena za 10 let, ki so zdaj pretekla. *) Ne le vojaški, temuč tudi drugi tako imenovani „veliki časniki“ so, zagovarjaje potrebo, da se nekoliko spremeni ona postava, tolike kupe predlogov napisali, da jih ministerstvo v enem mesecu prebrati ne more, če bi jih tudi prav pridno bralo.

Med vsemi predlogi za premembo te postave so pa po besedah časnika „Reform“ predlogi g. V. Božana, odbornika kupčijske in obrtnijske zbornice dunajske, najboljši. Predlogi njegovi so podprti s statističnimi dati in stojijo posebno na narodno-gospodarskem stališči.

*) Prihodnji državni zbor bo imel tudi to jako važno stvar rešiti, ker sedanji zbor, po večini liberalni, je tudi to zanemaril. Vred.

Naj povemo sedaj Božanovih 6 predlogov.

Prvi predlog svetuje, naj se vojaška dolžnost še le z 21. letom prične, ne pa uže z 20. Život 20letnega rekruta še ni popolnoma razvit in to posebno pri narodih vzhodnjega dela (Rusinih in Rumunih) našega cesarstva ne; zato kažejo zdravniški zapisniki, da premladi fantje zeló bolehalo pa tudi mrjó. Prav za prav bi bilo najbolje, ko bi se še le 24letni fantje v vojaščino jemali; ker pa to bi morebiti na druge strani neprilično bilo, naj bi vojaška dolžnost vsaj ne pričela se pred 21. letom.

Drugi predlog Božanov svetuje: naj se vojakom hrana zboljšša, kajti sedanja ne zadostuje želodcu mladega moža, in to tem manj, ako mora on svojo telesno moč v službi zeló napenjati. Vojaki v drugih državah dobivajo na dan več mesa, več moke, več sočivja in še kruha več. Tudi dnina, ki se v denarji vojakom izplačuje, je pri nas manjša kakor pri mnogih drugih armadah.

Tretji predlog meri na to, da bi se inštitut „enoletnih prostovoljcev“ bolj razširil, to je, da bi, na primer, tudi taki mladenči, ki so gimnazijo ali realko dovršili in pa so uže kaj postali ali se kakega umeteljstva poprijeli, se za enoletne prostovoljce sprejemali, vendar pa le k preskušnjam podoficirjev dopuščali.

Dalje hoče gosp. Božan, da §. 55 vojaške postave vendar enkrat resnica postane, to je, da se vpelje vojna taksa in nje dohodki obrnejo na pomoč takim družinam, katerih očetje so morali v vojsko iti. Sramotno je — pravi gosp. Božan — za vojaka, ki je moral dom zapustiti, ako vidi in vé, da njegova rodovina mora beračiti miloščino. Po nasvetu Božanovem naj bi županstva pobirala vojno takso, ki bi po vsem cesarstvu znesla kake 4 milijone gold.

Naposled želi gosp. Božan še tudi nekako predrugačenje o službi brambovcov in sicer tako, da bi vprihodnje le starejši rezervisti se brambovcem vrstili. Zdaj je narobe; če se le količkaj več vojakov v vojsko pokliče, zaostane veliko mladih ljudi, rezervisti starejši, 30letni možje, pa se pokličejo pred unimi.

To so predlogi gosp. Božana, ki je po naročilu dunajske kupčijske in obrtnijske zbornice izdelal poročilo o predrugačnji vojaške postave. Marsikak dober nasvet nahajamo v navedenih predlogih; al Bog vedi, ali se bode kaj gledalo na skušnje 10letne ali ne.

Splošna dolžnost vojaku biti vsacemu, kdor je za vojaščino sposoben, je res lepa ideja v principu (načelu), al v dejanski izvršitvi ima nadlóg in nesreč v družinskem življenji brez števila. Kje za Boga so še tisti časi splošne civilizacije, da na svetu ne bode krvavih vojsk, v katerih se ljudje drug drugzega koljejo kakor živina in se onim hvala poje, ki so več krvi svojega bližnjega prelili!

Ozir po svetu.

Črtice iz Bosne.

(Konec.)

Počasi naprej pomikaje se pridemo do nekega precej globokega jarka, po katerem teče potok. Prvi voz se tu vstavi in mladi Turek zakriči:

„Naprej, lenubi!“

„Ne moremo“ — odgovori voznik — „brv je podrtá.“

Na to vstopimo vsi naprej, moj Bošnjak ne spusti hadžija izpred oči, meni pa zašepetá na uho:

„Tu ni vse v redu. Ko smo šli sèm, je bila brv še cela in sama se ni podrla. Jaz nisem krščen, če tega niso storili lopovi. Pazi na-se in na hadžija.“

Tudi mladi Turek se začne plašno ozirati krog sebe in sezati za pas, kjer je imel prej orožje. Najbolj čudno se obnaša hadži, kateremu se po pijači še ni bila glava razvedrila; skoro bi bil človek, ki ga je videl skakati, plesati, zvijati in pačiti se, mislil, da je znorel.

Kaj početi zdaj? Čez grapo vozovi ne morejo, druge poti pa ni čez njo, ko ta. Turčin s svojim čibukom jezno skače okrog in ukaže voznikom, naj brž poberó tramove v grapi in zopet naredé most, al ti majó z ramami in se izgovarjajo, da nimajo nikakoršnega orodja; tudi jaz spoznam, da ne bo s tega nič, vsaj do noči ne, toraj sklenem iti s hadžijem in Bošnjakom na Banjoluko ter tam čakati koč.

Ravno hočem ta svoj sklep razodeti hadžiju, kar počí v hosti puška in krogla žvižga memo moje glave. Vse se prestraši, moj Bošnjak me prime za roko in kriči: „No evo! To je lopov, a gotovo jih je več. Zdaj pa le na noge, kajti braniti se sama ne moreva, drug pa nima nihče orožja. Evo hadžija!“

Pri poku puške so bili vsi vozniki skočili za vozove in se skrili, le Turčin je obstal in kričal v goščavo nekaj, česar pa nisem razumil. Hadži pa jo je bil vrezal po jarku doli kakor zajec, da ga je bilo komaj še videti. Vse to se je bilo zgodilo nagleje nego tu morem povedati, tudi zá-me ni bilo nobenega premišljevanja več, zato skočim — revolver za strel pripravljen — za Bošnjakom v grapo ter oba tečeva kar moreva ob rebru; za sabo slišiva še več strelav, ki pa nama nič ne škodujejo.

Tako dospeva na griček, s katerega je bilo na mesto napada nazaj videti; vstaviva se, da si oddahneva, ter gledava, kaj se je zgodilo. In kaj vidiva! Vozove, krog njih polno lopovov, ki so kože premetavali, kakor da bi kaj iskali, voznikov ni bilo nobenega več, Bošnjak mi reče, da so gotovo pobegnili, le mladi Turek je tam k drevesu privezan.

„Kaj hočejo lopovi Turčinu?“ — vprašam Bošnjaka.

„Novcev hočejo imeti od njega“ — je odgovor.

„Saj je Turek, kakor oni!“

„Lopov ropa pri kristijanih in Turkih, ne briga se za Mohameda. — Ali evo, vidiš, gospodine?“

Pri teh besedah me prime Bošnjak za roko in jo nameri v hosto unkraj grape. Radoveden se ozrem tje in — pok, pok — je slišati, od vseh krajev planejo ven avstrijski vojaki, katere je bilo prej privabilo streljanje, in tolovaji so zajeti, še predno se prav zavedó. Le še par pokov sem in tje, potem kratek boj, kmalu so tolovaji razoroženi in nagnjeteni skup v gručo.

„Idiva nazaj, gospodine!“ — prične moj tovariš — „zdaj je vse pri kraji, lahko vzameš svoje blago“.

Al jaz majem z glavo, ker nisem imel prav nič veselja več, trževati na tak način. Če mi Turčin spravi kože v Banjoluko, mu jih bom plačal, pa bo, sam pa ne maram o takih razmerah nikamor hoditi pó-nje. Toraj hodiva proti Banjiluki! Bošnjak se vdá v to, čeravno mu ni nič kaj všeč, ter gre z mojo prtijago naprej. Čez par korakov pa se zopet vstavi in zakriči:

„Čudo, gospodine, evo hadžija!“

Jaz pogledam na pokazani kraj, to je v brdo pod grapo in tam vidim res teči človeka z belim turbanom tako, da je skoro ves pri tleh kakor zajec, a za njim avstrijskega vojaka, dolzega Dalmatinca in slišati je: „stoj, lopov!“ Toda hadži le še huje teče, prostor med njim in vojakom postaja čedalje večí. Kar se zadnji ustavi, pomeri, dim in pok in hadži pade, da še kozolec naredi.

„Na, ta je nedolžen“ — mrmram jaz, ker me je ta prizor toliko razburil.

„Turčin, dušmanin, nekrst je“ — pa mrmra Bošnjak in korači naprej.

Jaz še nekoliko časa gledam tje, kjer je hadži padel, in vidim vojaka, ki teče k njemu, ga pogleda, vzdigne in potem, ko vidi, da ne more iti, pusti ga na mestu ter gre pomoči iskat. Hadži je bil res le ranjen v nogo in še ne hudo, kajti ko so pozneje prišli vojaki po-nj, si je uže bil sam obvezal rano. Meni je to prav dobro delo, kajti ne bi bil rad videl, da bi bil imel kacega človeka življenje na vesti, če je tudi le Turčin. Kar se je zgodilo, zgodilo se je le zavoljo mene, toraj sem bil vsega kolikor toliko kriv jaz.

Kmalu sva prišla nazaj v Banjoluko zelo zdelana, lačna in žejna. S pomočjo svojega spremljevalca sem dobil v neki hiši majhno luknjo, da sem mogel biti pod streho, a le za drag denar. Še predno je solnce zašlo, so pripeljali vojaki vjete lopove, in tudi hadžija, ki je težko šel in obraz strašno kremžil. Bil bi prišel v eno luknjo z lopovi, a jaz in moj Bošnjak sva pričala za-nj in tako so ga spustili domú, jaz pa sem mu dal več „bakšiša“, nego sem se bil prej namenil, in on je sprejel vse z glasno hvalo in jel plesati, čeravno je imel rano v nogi.

Drugi dan pride mladi Turek s kožami, jaz mu plačam in ker je šlo ravno več praznih voz v Gradiško nazaj, jih naložim in se odpravim z njimi vred tudi sam. Se vé, da sem Bošnjaka tudi odškodoval, da je bil zadovoljen in se mi ponudil še za drugi pot. V Gradiško sem dospel počasi, ker je bilo vreme slabo, a brez drugih zaprek, le da mi je bilo po poti toliko koč pokradenih, da nisem imel čisto nobenega dobička od prestanega strahu in vseh nevarnosti.

V Gradiški, v katero sem prišel čez 14 dni nazaj, sem našel skoro ravno toliko gnječo, kakor pri odhodu svojem, le da so bili Turki še bolj potrti nego prej, in da je bilo povsod uže vse polno „čifutov“ z raznim blagom namenjenih proti Banjiluki. Tudi drugih narodov, na pr. Slovencev, sem videl, čeravno so večidel vsi namenjeni bili proti Brodu, kamor je dan za dnevom jadrata ladija za ladijo. Vreme je bilo silno neprijetno, vedno dež, in blato smo gazili do kolen; zato sem bil vesel, ko sem dobil priliko, svoje kože na ladiji za drag denar spraviti do Siska in tam oddati jih naprej. Zgube ravno nisem imel, a dobička tudi ne družega, ko skušnje, katere sem tu popisal.

To je bila moja prva pot v Bosno, kar je postala avstrijska zemlja, in po vsem, kar sem doživel, me ni veselilo več iti tje dol, dokler vzlasti pota ne bodo boljša in varnejša. Če bom zopet kedaj šel, Vam hočem uže poročiti, kar bom mikavnega doživel, ako Vam bo drago.

J. M.

Mnogovrstne novice.

* V Rusiji se ponavljajo napadi na življenje policijskih in družih viših uradnikov. Tako je bil une dni ustreljen neki policijski uradnik Baranovskij, o veliki noči pa so bili, kakor „Peterb. Vedom.“ poročajo, 4 viši uradniki policije napadeni, med katerimi so trije smrt storili. Napadnike so vjeli in zaprli in ti so: dva delavca Abrosimov in Neimenov, plemič Kratkov in gospica Agramovkinja, zelo omikana in krasna devojka. Čeravno je vlada ostre naredbe vpejljala proti prekučnežem, ki se na Ruskem „nihilisti“ imenujejo, se oni vsega tega nič ne bojijo, kajti cela vrsta ruskih generalov je od skrivnega komiteta dobila pisma, v katerih se jim naznanja smrt. Iz vsega pa je očitno, da Rusija stoji res na vulkanu, ki se ne bode dal pomiriti tudi z najostrejšimi naredbami, ampak z resnim prevdarkom, kako z državnimi reformami,